

HET VOORJAARSKONGRES

Het voorjaarskongres 1983 wordt gehouden op vrijdagavond 3 en zaterdag 4 juni in De Flint te Amersfoort. In deze krant staan een aantal stukken waarover het kongres besluiten moet nemen.

De PPR gaat verder

De besluitvorming over de koers van de PPR gebeurt aan de hand van deze nota van het partijbestuur. Als achtergrondinformatie zijn bij de bestuursnota vijf rapporten van werkgroepen gevoegd. De discussie gaat over de konklusies uit de partijbestuursnota: alleen die worden door het kongres behandeld en alleen die zijn amendeerbaar: pagina 16 t/m 33.

Arbeidstijdverkorting

Over dit thema is een visiestuk gemaakt, dat in z'n geheel amendeerbaar is. De groep die het stuk heeft geschreven maakt nog een uitvoeriger verhaal, dat als achtergrondinformatie in een volgende Radikalenkrant zal worden gepubliceerd: pagina 34.

Statuten- en reglementswijzigingen

Hierbij gaat het om verdere reglementaire stroomlijning. Niet erg interessant dus, maar het is voorschrift dat zulke voorstellen worden gepubliceerd en geamendeerd kunnen worden. Let wel: alleen de wijzigingsvoorstellen zijn amendeerbaar, niet de statuten en het huishoudelijk reglement als zodanig: pagina 35.

Behandeling in de partij

Amendementen op bovengenoemde stukken moeten *vóór 17 april* a.s. zijn ingediend. Daarvoor moeten speciale amendementsformulieren worden gebruikt, die op het partijburo kunnen worden aangevraagd. Amendementen mogen worden ingediend door actiecentra, landelijke partijorganen, Kamerfrakties en partijbestuur, of door tenminste 15 partijleden gezamenlijk. De partijbestuursleden zijn graag bereid de nota in de actiecentra te komen toelichten.

VOORJAARSKONGRESSTUK

DE PPR GAAT VERDER

INLEIDING

Sinds het PPR-kongres van november 1981, dat met grote meerderheid een beleidsnotitie vaststelde, is er in 1982 wel het één en ander gebeurd.

- De PPR heeft een actieve rol gespeeld in het progressief overleg.
- De betrekkingen tussen PvdA en CPN zijn genormaliseerd. De CPN zette belangrijke stappen in de richting van een open, democratische partij.
- De ledenwerfaktie in het voorjaar bracht niet het gehoopte succes. Het ledental loopt niet snel, maar wel gestaag terug. De aanwas in 1982 bedroeg 896, het vertrek 586 leden. Daarnaast zijn begin 1983 625 mensen van de ledenlijst afgevoerd wegens aanzienlijke kontributieachterstand. De PPR heeft nu rond 9000 leden.
- Er werd een begin gemaakt met partijopbouwactiviteiten. Daarbij bleek dat kwaliteit en activiteit van de aktiecentra nogal uiteenlopen: van heel goed tot zeer slapend.
- Het nieuw élan geven aan het inhoudelijk werk was een moeizaam karwei. Verbetering in organisatie en bemensing is nog niet gerealiseerd.
- Het gewone werk in partij en aktiecentra gaat rustig door en loopt bevreemdend. Tegelijk gebeurt er weinig spektakulairs of politiek vernieuwends.
- Er werden drie verkiezingen gehouden. De resultaten van Raads- en Statenverkiezingen waren voor de PPR redelijk. De uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen (1 zetel verlies) kwam in de partij hard aan.
- Bij Staten- en Raadsverkiezingen was er sprake van veel verschillende vormen van samenwerking. Daarbij was een groot aantal nieuwe kombina-

ties, zoals PSP/PPR met CPN en PPR/EVP.

- De communicatie tussen landelijke partijtoppen en de actieve basis in de aktiecentra is niet zo open, goed en direct als deze zou moeten zijn. PPR-leden praten elkaar de demotivatie en teleurstelling nogal eens aan; dat is niet bevorderlijk om de hoop levend te houden. Tegelijkertijd blijkt de klub gedragen te worden door een grote groep taaie doorzetters.

Motief discussie

Na 8 september is er veel in beweging gekomen. In alle progressieve partijen is een discussie gaande over de vraag met welke dijk wij de rechtse vloedgolf kunnen keren. Het gesprek tussen de progressieve partijen en bewegingen is geintensiveerd, zonder dat er op dit moment al concrete resultaten te melden zijn.

De twee zetels die de PPR nu heeft, liggen beneden het voor onze aanhang aanvaardbare nivo. We moeten nieuwe wegen zoeken om onze politieke inhoud en werkwijze tot gelding te brengen. Het partijbestuur heeft gekozen voor een open discussie aan de basis van de partij. Deze discussie is enige keren onder druk gezet door initiatieven van partijleden, die hun keuze al lang en breed gemaakt hebben. Jammer. Maar waarschijnlijk is de discussie er wel wat levendiger door geworden.

De rustige manier waarop de partij gereageerd heeft tekent overigens wel de innerlijke groei die de PPR de laatste jaren heeft doorgemaakt. Over en weer wordt herkend en erkend, dat ieder van ons serieus bezig is wegen te vinden om het waardevolle van inhoud en stijl van

radikale politiek ook in de toekomst veilig te stellen.

De PPR is de laatste jaren teveel verlamd door strategiediskussies. De helft van onze energie en tijd is daaraan opgebrand. En dat terwijl er zoveel belangrijk werk te doen was. Het heeft de motivatie van veel mensen voor hun werken in en aan de PPR doen dalen. Ook het partijbestuurswerk heeft er onder geleden.

Na de verkiezingsuitslag van 8 september en enkele spannende vergaderingen en briefwisselingen vond er in het partijbestuur een kentering plaats.

■ Besloten werd om aan de partij te vragen aan de hand van een open discussienotitie „PPR, hoe verder?“ eens echt met elkaar aan de praat te gaan over de vraag wat we als PPR nu precies willen en hoe dat het beste kan.

■ Alle partijbestuursleden hebben de overtuiging dat wij niet gewoon door kunnen gaan alsof er niets aan de hand is. Er moet wat gebeuren. Nieuwe hoop, nieuwe impulsen en meer duidelijkheid zijn hard nodig.

■ De sfeer in het partijbestuur is uitstekend en de gezamenlijke wil om de goede dingen van de PPR voor de Nederlandse politiek te behouden is sterk aanwezig. Het moet dan ook mogelijk zijn om het met elkaar eens te worden, zonder te vluchten in een kool en geit sparend kompromis.

Gevolgde werkwijze

Alle aktiecentra werd gevraagd om aan de hand van de „PPR, hoe verder?“-notitie met elkaar aan de praat te gaan en de resultaten toe te sturen aan het partijbestuur. Dat is veelvuldig gebeurd. In geen jaren is er door veel PPR-leden zo uitvoerig en intensief met

elkaar gepraat en gediskussieerd als de afgelopen maanden.

Alleen dat al was een bemoedigende ervaring. Er is nog leven genoeg op Pluto.

De reacties kunnen in hoofdzaak als volgt worden samengevat:

1 Vanuit verschillende opties wordt gepleit voor meer aksent op het vrijheidslevende karakter van ons program.

2 Vanuit verschillende opties wordt voor iets nieuws gepleit, variërend van een anarchistisch-liberaal klein links tot een groene partij.

3 Exklusieve samenwerking met de PvdA komt nauwelijks voor. Wel wordt vanuit verschillende gezichtspunten brede linkse samenwerking aanbevolgen. Een enkele maal valt het begrip *volksfront*.

4 Ook de voorstanders van klein links willen de banden met de sociaal-demokratie vasthouden en versterken.

5 Welke optie men ook kiest, vrijwel steeds is men voorstander van handhaving of versterking van de PPR-indentiteit. Verheldering van het begrip radikaliteit en een beginselprogramma zijn daarvoor volgens diverse aktiecentra bruikbare middelen.

6 Diverse aktiecentra dringen aan op een koppeling van de samenwerkingskeus aan de Europese verkiezingen.

Het partijbestuur heeft drie werkgroepen ingesteld om zoveel mogelijk sterke argumenten aan te dragen voor een bepaalde keuze. In de wandeling kregen deze werkgroepen al gauw een kleur.

Rood: een nauwe samenwerking met PSP en CPN, naast en in relatie met de PvdA.

Blauw: een zelfstandige PPR en een

brede progressieve samenwerking. Groen: de PPR als onderdeel van een brede groene beweging.

Er is afgezien van het instellen van een werkgroep Rose: de PPR als kritische bondgenoot van de PvdA (en D'66?). Gezien de feitelijke politieke situatie, de programmatische plaats van de PPR, de houding die de PvdA tegenover ons inneemt èn rekening houdend met de reacties uit de actiecentra, acht het partijbestuur dit geen serieus alternatief.

Op 8 februari heeft het partijbestuur de drie rapporten met vertegenwoordigers van de werkgroepen besproken. Bij de groene werkgroep rees een probleem, aangezien één lid een nogal afwijkend minderheidsrapport op tafel legde. Het partijbestuur heeft er de voorkeur aan gegeven om dit minderheidsrapport in de discussie en besluitvorming te betrekken. Het meerderheidsrapport van de groene werkgroep werd onbruikbaar bevonden als bijdrage in de discussie „PPR, hoe verder?”

Het partijbestuur heeft, mede op grond van reacties uit de actiecentra, gekonstateerd dat in de discussie de deelname aan de Europese verkiezingen niet buiten beschouwing kan blijven. Daarom is ook een bijdrage van de werkgroep Europa in de overwegingen betrokken.

Op basis van, en na discussie over, alle genoemde rapporten heeft het partijbestuur dit stuk vastgesteld. Unaniem! We willen de werkgroepleden graag bedanken voor het aandragen van bouwstenen voor onze discussie.

Besluitvorming

Dit stuk is onderwerp van discussie en besluitvorming op het PPR-kongres van 3 en 4 juni 1983.

De diverse werkgroep rapporten zijn als bijlagen c.q. achtergrondinformatie opgenomen in deze Radikalenkrant.

De werkgroep rapporten vormen geen „onderwerp van beraadslaging” op het kongres. De discussie gaat over deze

partijbestuursnota. Besluitvorming vindt plaats over de aan het eind van de nota opgenomen konklusies. Alleen deze konklusies zijn amendeerbaar.

MAATSCHAPPELIJKE SITUATIE

1983

Het moet zo langzamerhand iedereen toch duidelijk zijn dat de jaren zestig en zeventig definitief achter ons liggen. Het is 1983. De crisis van de kapitalistische economie walst over ons heen. De welvaartsstaat is in zijn groei gebarsten en als gevolg daarvan zijn mensen en meningen sterk aan het veranderen. Angst om te verliezen vormt nu de persoonlijke en maatschappelijke grondtoon.

Het optimisme van de jaren zestig is verdwenen en vervangen door „tot dat de bom valt”. Wie denkt nog aan grote veranderingen, wie vecht nog voor vernieuwing en doorgaande democratisering? Wie schrijft vandaag nog eens „Nu is het meest radicale nog niet goed genoeg”?

„De verbeelding aan de macht”, riepen we in 1968. Wie zich nu in 1983 nog iets durft te verbeelden loopt aan tegen regressie en konformisme. De economische recessie heeft zich verdiept en verbreed tot een zware maatschappelijke en culturele crisis. Nieuwe tegenstellingen zullen grote spanningen geven. Niemand van ons is daarop voorbereid. Politieke partijen, het bedrijfsleven, de vakbeweging, het onderwijs, nagenoeg het hele systeem loopt achter versleten vaandels aan. Dertig procent van de Nederlandse kiezers vindt het niet eens meer de moeite waard om te gaan stemmen. De parlementaire democratie raakt in diskrediet en de besluiten worden in steeds mindere mate door brede lagen van de bevolking gedragen of geaksepteerd. Een democratisch systeem dat er te weinig in slaagt om op te sporen en in beleid vast te

leggen wat de meerderheid van de burgers eigenlijk wil, loopt op den duur vast in onmacht en verzet.

Gelukkig heeft dat verzet ook nieuwe kanalen gegraven. De ecologische crisis, de (kern)bewapening, het terugdringen van de democratisering en het hernieuwende fascisme worden door de grote politieke stromingen onvoldoende herkend als de vier grote bedreigingen van onze democratische orde. Maar er is een tegenbeweging zichtbaar. In de vredesbeweging, milieubeweging, vrouwenbeweging, jongeren- en kraakbeweging zoeken veel mensen een weg om de samenleving voor te houden welke keuzes er gemaakt moeten worden.

Verscherping van de tegenstellingen

Intussen worden de tegenstellingen scherper. Loontrekkers tegenover uitkeringstrekkers, mannen tegenover vrouwen (kostwinnersprincipe). Jongeren zonder toekomst tegenover ouderen die niet kunnen of willen wijken; Nederlanders tegenover buitenlanders. Bij de verdeling van de „nieuwe armoede” krijgen de zwakste groepen de zwaarste klappen. Een sluipende propaganda verklaart hen zelfs tot de hoofdschuldigen van de crisis:

- de uitkeringen zijn te hoog;
- teveel vrouwen willen een baan;
- er zijn teveel buitenlanders.

Hier ligt een voedingsbodem voor herlevend fascisme dat de gelijkwaardigheid van mensen ontkent. Die denkwijze heeft inmiddels geresulteerd in het parlementaire optreden van de Centrapartij. In de visie van de PPR moet dat ongedaan gemaakt worden: wie met gebruikmaking van democratische mogelijkheden tort aan het wezen van de democratie door de grondrechten van weerloze bevolkingsgroepen aan te tasten, plaatst zichzelf buiten de wet.

Uitzichtloosheid

De strijd tegen uitingen van fascisme is

één zaak, het wegnemen van de oorzaken een andere. Dan zal een eind gemaakt moeten worden aan de uitzichtloosheid waarin veel mensen verkeren. Die uit zich op vele manieren: een nofuture mentaliteit, verslaving, zelfdoding, voetbalvandalisme, afnemend normbesef, wetsovertreding. Het manifesteert zich ook in konsekwent voor jezelf kiezen, in een massale keus van jongeren voor het surfplankliberalisme, in egoïseringstendenzen binnen de kraakbeweging.

Individu en solidariteit

De VVD speelt handig in op het ik-tijdperk. Voor jezelf opkomen. Individualisme boven solidariteit. Dat moet ontmaskerd worden. De vrijheid van de VVD beperkt zich tot 120 km per uur in de auto en een halte verder lopen voor je in de bus stapt. En voor het overige een terugkeer naar een recht-toe-rechtaan-kapitalisme. Vrijheid van ondernemen: een strijd van allen tegen allen waarin alleen de sterksten zullen overleven. Maar links mag de vrijheidsdrang van mensen niet negeren. Zeker een vrijheidslievende PPR zal daarvoor oog hebben. Afgedwongen solidariteit werkt verstikkend. Mensen willen minder bureaucratie en meer ruimte voor eigen initiatieven. Solidariteit en menselijke gelijkwaardigheid gedijen het best op kleine, overzichtelijke schaal. Voor jezelf kiezen hoeft niet hetzelfde te zijn als tegen de ander kiezen. Dat blijkt uit allerlei nieuwe vormen van zelforganisatie, het stichten van coöperatieve bedrijfjes waarvoor men bereid is genoeg te nemen met een beperkt inkomen, uit ontberingen die aktievoerders voor lief nemen in hun strijd tegen kerncentrales of voor het behoud van een stuk natuur.

Vrijheid en deregulering

Het huidige kabinet wil grotere vrijheid voor het bedrijfsleven: verlaging van milieunormen, export mag niet langer beperkt worden door moreel-politieke

normen. Daarbij wordt het werkgelegenheidsargument gehanteerd om maatregelen ter verbetering van arbeidsomstandigheden uit te stellen; de boycot-wetgeving wordt uitgesteld. Financiële steun gaat vooral naar grote bedrijven.

De sterken zullen profiteren en de kleinste bedrijven zullen verdwijnen. Versterking van de kapitaalintensieve bedrijven zal geen nieuwe arbeidsplaatsen opleveren. Integendeel, de automatisering krijgt een extra impuls. Door verdere verzwakking van het midden- en kleinbedrijf, dat het moet hebben van de (dalende) binnenlandse koopkracht, zullen nog vele duizenden arbeidsplaatsen verdwijnen.

De crisis te lijf

De officiële lezing is dat we met een monetaire crisis te maken hebben: we hebben teveel uitgegeven, de bomen groeien niet meer tot in de hemel. Daarvoor zijn we gezamenlijk verantwoordelijk. Iedereen moet dus de broekriem aanhalen, we moeten allemaal een stap terug. Dus leveren we in. Eerst voor meer werk, dan voor het betaalbaar houden van de sociale zekerheid, vervolgens voor minder werkloosheid en tenslotte gewoon terwille van de rentabiliteit van de bedrijven zonder enige garantie voor nieuwe werkgelegenheid. Natuurlijk liggen de oorzaken dieper. Het gaat om een crisis van de kapitalistische groei-ekonomie, die de tweede en derde wereld in haar val meeslept. Er is sprake van een overproduktie, waarvoor geen afzetmogelijkheden zijn. Het meest paradoxaal is de overproduktie aan voedsel: wijnmeren, boterbergen en graanoverschotten waarmee ekonomische presiepolitiek wordt bedreven, terwijl elders in de wereld honger en armoede toenemen.

Zoals gezegd, de crisis verscherpt de tegenstellingen. Intern staan rechtsstaat en verzorgingsstaat onder druk. Extern nemen politieke konfrontaties

tussen landen en blokken toe. Dat leidt er in ieder geval toe dat van tenminste één produkt het afzetgebied zich naar alle kanten uitbreidt: wapens.

Jarenlang heeft de PPR gepleit voor terugging van de groei. Nu is het zover, de groei is eruit. Wat doen we met dat gegeven? Gaan we om, net als rechts dat nu zijn ware gezicht laat zien, net als sommige linkse partijen en vakbonden die opeens weer pleiten voor nieuwe groei, voor herindustrialisatie, hetzij naar het Wagneriaanse model, hetzij met socialistisch elan? Laten we het milieu zakken op de prioriteitenlijst, maken we niet meer zo'n punt van de derde wereld?

Of zijn we bereid de kern van ons programma over te houden en op een offensieve manier de crisis te lijf te gaan? De crisis gebruiken om de vragen, die we voorheen stelden nu om te zetten in konkrete eisen en alternatieven?

De kern van het radicale program is steeds geweest: vermaatschappelijking van de produktie. Ekonomische bedrijvigheid die geen doel in zichzelf is, maar een maatschappelijk doel heeft: overleving van de menselijke soort en zijn natuurlijke omgeving, een leefbaar bestaan voor alle mensen in gelijkwaardigheid, emancipatie.

Dat vraagt een aantal konkrete maatregelen: Democratisering van de ekonomie, arbeidstijdverkorting tot 25 uur per week, invoering van een basisinkomen, lastenverschuiving van arbeid naar kapitaal en de keus voor een ekologisch verantwoord energie/werkgelegenheidsscenario.

POLITIEKE SITUATIE

De ekonomische crisis met al zijn dreigingen werkt op elk mens verschillend uit, maar werpt iedereen terug op zichzelf. En helaas reageren mensen vaak uit kortzichtig lijfsbehoud. Dan hoor je bijvoorbeeld: 'Wat inkomensverdeling. Jij geeft je burens met een lager inkomen

toch ook geen deel van wat je verdient!' Dat soort boodschappen slaat aan, ze zijn simpel, begrijpelijk en optimistisch: 'Wat crisis, als je maar hard werkt en opkomt voor jezelf, dan red je het wel'.

De crisis en de stroomversnelling van maatschappelijke ontwikkelingen heeft iedereen overvallen. Links Nederland heeft dat onvoldoende gevolgd en begrepen.

Van links worden alternatieven verwacht. Dat is heel wat moeilijker dan tien jaar geleden. Rechts heeft het gemakkelijker, het hoeft alleen maar de status-quo te handhaven. Is rechts het daar onderling over oneens dan wordt de beslissing gewoon uitgesteld. Links streeft veranderingen na, is het daar natuurlijk ook wel eens over oneens, maar kan niet de tijd nemen beslissingen uit te blijven stellen. In dit soort processen liggen de diepe redenen voor het feit dat 'links' vaak het beeld oproept van onderlinge ruzie en partijstrijd.

In de huidige periode moet links bovendien proberen de verworvenheden van vroegere strijd te verdedigen. Dat onttaardt wel eens in een krampachtig vasthouden aan oude vormen en gedachten. Het is ook niet makkelijk zelfkritiek te uiten, zeker als je weet dat het koren op de molen van rechts zal zijn. Zo kon in de huidige situatie het beeld ontstaan dat links konservatief is, omdat het wil behouden, en rechts progressief, omdat het wil veranderen.

Daarvan moeten we leren. Leren dat we onvoldoende slagen in het overbrengen van onze boodschap; leren dat onze wijze van optreden niet wervend is; leren dat mensen niet openstaan voor onheilsboodschappen; leren dat er nu behoefte is aan konkrete en uitvoerbare alternatieven.

Maar vooral moet het ons duidelijk zijn dat het erom gaat machtsverhoudingen te doorbreken, dat mensen mogelijkheden krijgen hun leven zelf meer in te richten. Daarin liggen de wezenlijke

verschillen tussen links en rechts. Wil je ontrechten recht doen, de ontheemden een huis geven, de ontslagenen weer een kans bieden op menswaardig werk. Het antwoord op zulke vragen bepaalt of je links of rechts bent. Meer dan ooit moet de verbeelding aan de macht komen.

Dat betekent dat ook een aantal linkse vanzelfsprekendheden aan een kritisch zelfonderzoek onderworpen moeten worden. Dan moeten we in ieder geval onze manier van politiek bedrijven bekijken, een manier die soms uitzichtloos en vermoeiend is; een partijcultuur waarin we elkaar te veel aanpraten hoe slecht de buitenwereld is, hoe goed de PPR de dingen ziet en hoe dom de mensen zijn als ze dat niet willen begrijpen. Het uitdragen van linkse ideeën is niet het voorlezen uit de linkse katechismus, maar stimuleren dat mensen zelf oplossingen gaan verzinnen. Met handhaving van een aantal basiswaarden, waarvan solidariteit met de zwakkeren de belangrijkste is.

Het gaat er in de politiek niet om gelijk te hebben alleen, het gaat er vooral om gelijk te krijgen. Wij blijven teveel in het eerste steken om het tweede te bereiken. Daarop moeten we ons bezinnen.

Als onze ideeën zo goed zijn voor de zwakkeren in de samenleving, voor de toekomst van de jongeren, waarom kiezen die zwakke groepen, die jongeren dan niet massaal voor linkse politiek?

Dat te bereiken is de opgave voor Links Nederland.

Links is nu het initiatief kwijt.

Links praat wel over het behoud van verworvenheden, maar brengt te weinig creativiteit op om eens te bekijken hoe die verworvenheden tot een leefbare samenleving kunnen leiden. De verzorgingsstaat heeft inmiddels een onleefbare burokratie opgeleverd met een samenleving, die er nauwelijks plezieriger op is geworden. Het wordt hoog tijd dat we met ideeën komen, die wel-

is waar het recht van de sterksten aan banden leggen, maar tegelijkertijd recht doen aan de vrijheid en het initiatief van mensen.

Linkse kritiek op de verzorgingsstaat zou als elementen moeten bevatten:

□ Ter discussie stellen van het politiek systeem, met name het terugdringen van de macht van de ambtelijke bureaucratie.

□ Tegenover het technokratisch denken in centrale planningen en computermodellen het alternatief van verdere democratie uitwerken.

□ Het kritisch beoordelen van voorzieningen op maatschappelijke nuttigheid.

□ Het vereenvoudigen en beter toegankelijk maken van de voorzieningen.

□ Het ter discussie stellen van verzulde en verkokerde structuren.

□ Het uitwerken van een rechtvaardig inkomensverdelingssysteem, dat individualiseert zonder dat daarvoor allerlei ingewikkelde regelingen nodig zijn (bv. basisinkomen).

DE PPR

Juist de PPR, die altijd moeite heeft gehad met teveel regel van bovenaf en een kritische kijk heeft op de verzorgingsstaat, moet hier toch volop kansen zien liggen.

En dan gaat het ook om de stijl van politiek bedrijven, de boodschap die we willen brengen: niet zoals Heer Bommel zeurend dat er niemand naar ons luistert. Wel pakkend en overtuigend. Meer pratend over wat je wel wilt dan over waar je tegen bent. Onze kracht heeft altijd gelegen in het oorspronkelijke, en soms in het verrassende.

De PPR doet wel mee binnen het parlementaire systeem, maar past zich niet aan bij de talloze luchtverplaatsingen en holle gewoonten.

Belangrijker dan het achter de papierstroom aanhollen is het regelmatig dwarsliggen. Een tot nadenken stemmende inbreng, het uitwerken van één

idee in plaats van de obligate emmer vol kritiek, het altijd weer opnieuw stem geven aan de onderkant. De PPR beoefent het politieke ambacht als een timmerklus: konstruktief en plezierig om naar te kijken.

Een PPR-vertegenwoordiger heeft al invloed gewoon door er te zijn: inventief, kritisch, innemend onaangepast. Zo zou onze werkelijkheid moeten zijn, ja.

In Raden, Staten en Parlement. In de actiecentra en hun partij kader. In de kerngroep en het partijbestuur.

Zo hoort de PPR-politiek te zijn. We lijken er te weinig meer op.

Het wordt tijd dat de PPR (en de rest van links ook) gaat werken aan een strategie om de weerstand tegen onze politiek op te heffen.

Aktiviteiten, werkwijzen en inbreng zouden nu ook eens daadwerkelijk en regelmatig getoetst moeten worden aan de hieronder genoemde kenmerken:

1. Een uitnodigende werkwijze aan de basis. Actiecentra waar je liever in dan uit loopt. Stomme fouten vermijden. Ervoor zorgen dat politiek actief zijn een zinvolle bezigheid is. Zuchtend de wereld veranderen werkt niet.

2. Jezelf dwingen tot een politieke praktijk die elke keer daar is waar de mensen voor wie je allereerst opkomt mee bezig zijn. Veel meer de onderliggende groepen steunen in hun belangstrijd.

3. Het politieke ambacht beoefenen zoals hierboven omschreven. Afschaffen van de politiek als voetbalspel. De perfecte *sliding* waarmee je je tegenstander onderuithaalt, de tactische manoeuvres, zelfs een overwinning op punten, halen geen zier uit als de samenleving zichzelf op de tribune te lijf gaat.

4. Een politieke cultuur ontwikkelen waar duidelijkheid hoger gewaardeerd wordt dan slimheid. Waar het gewoon wordt te zeggen wat je doel is, wat je tussenstappen, welke compromissen er mogelijk zijn.

Uitstijgen boven het nivo van het zeepverkoppen, waar een bereikt compromis niet aan de man gebracht wordt als een glanzende overwinning, maar gewoon als iets wat je haalbaar vond op weg naar wat je eigenlijk wilt. En blijft willen.

5. Een andere inhoudelijke werkwijze. Het is niet genoeg om elke keer weer ideeënrijke ballonnen op te laten. Na de vonk begint het pas. Dan moet er gestudeerd, gerekend en getimmerd worden. Je moet iets neerzetten wat staat en blijft staan als de kritiek er over heen gaat. Oplossingen die aan het denken zetten, bruikbaar lijken, stap voor stap ingevoerd kunnen worden.

DE PPR ALLEEN?

Hiervoor is al gezegd dat omvang en werfkracht van de PPR niet groot genoeg meer lijken om gewoon maar verder te gaan. Toch willen we eerst graag vaststellen dat er in de PPR-actiecentra, door partijleden en vertegenwoordigers veel goed en belangrijk werk verzet wordt.

In een aantal reacties uit de partij klonk dat ook door. Wat zeuren jullie toch over 'de PPR hoe verder'? Het gaat hier prima: we hebben een raadslid dat goed werk doet; we hebben een kleine kern van mensen die op een motiverende manier met elkaar politiek actief zijn. We willen gewoon ons werk doen: blijven sjouwen en knokken voor een betere samenleving. Daarbij vinden we de PPR een bruikbaar middel. En dat we daarbij samenwerken met anderen die in dezelfde richting willen spreekt van zelf.

Als we in zo'n samenwerking maar ruimte vinden om die geheel eigen en voor ons waardevolle kenmerken van PPR-politiek boven water te houden. We willen dat niet inleveren. We willen ook dat onze manier van werken, onze inbreng door anderen als waardevol erkend wordt. Ook al geldt het bovenstaande niet voor alle actiecentra, toch zullen veel PPR-leden zichzelf in deze

gedachtengang kwijt kunnen.

Het is nodig om onszelf de vraag te stellen wat nu de beste manier is om een sterke stroming links van de PvdA te realiseren: of een stevige klein-linkse samenwerking, of een gescheiden optrekken, ieder mikkend op eigen kracht en aanhang.

SAMENWERKING

Het partijbestuur is van mening dat Progressief Nederland het zich niet langer kan veroorloven om verdeeld op te trekken. De tijden zijn er niet naar om het eigen gelijk belangrijker te vinden dan het samenwerken in een groter geheel. Onze overtuiging is dat veel mensen graag zouden stemmen op een partij van hun specifieke voorkeur *binnen* een groter (groot) blok dat behoorlijk meetelt als het om invloed en macht gaat. Veel mensen willen wel links stemmen als dat ook werkelijk meehelpt om het beleid in die richting te veranderen. Progressieve samenwerking dus.

We zullen onze verschillen ondergeschikt maken aan het realiseren van die belangrijke zaken waar we het wel over eens zijn: zie konklusie 7.

DE PROGRESSIEVE PARTIJEN

Als we constateren dat Progressief Nederland er te weinig in slaagt de politieke verstarring te doorbreken moeten we ook willen zien waar de belemmeringen liggen en waar aanzetten tot verandering zichtbaar zijn.

Een korte situatieschets van de progressieve partijen mag dan niet ontbreken.

Het is duidelijk dat de *PvdA* de samenwerking met klein-links nauwelijks serieus neemt. De contacten worden levend gehouden als alibi voor intern gebruik. Een enquête-gevoelige partij als de *PvdA* zal zich er wel voor wachten de banden met PPR, PSP, CPN en EVP

nauwer aan te halen. De huidige lijn lijkt succesvol en een meer links aksent verkleint immers de kans op (latere) samenwerking met het CDA. Ook na de ervaringen van de laatste jaren blijft de PvdA hopen tegen beter weten in. Natuurlijk nemen de spanningen binnen de PvdA tussen het toegeven aan het nieuwe realisme en het stevig blijven staan voor linkse idealen sterk toe. In de gevoeligheid voor het maatschappelijk verzet en het appèl van linkse partijen en sociale bewegingen liggen kansen om de PvdA naar de goede kant te blijven trekken.

Niet ontkend mag worden dat de PvdA in vergelijking met de sociaal-demokratische partijen in de ons omringende landen een duidelijk progressievere signatuur heeft. Ook de vraagtekens die binnen de PvdA steeds meer gezet worden achter de falende centralistische aanpak bieden perspectief. Binnen de PSP is de wil tot linkse samenwerking aan het groeien. De PSP van nu komt ook met concrete voorstellen om de vergaande doelstellingen met kleine tussenstappen dichterbij te brengen. De PSP ziet ook meer in bestuurlijke verantwoordelijkheid, althans gedoog-steun tegen rechts. De barrière die velen bij de PSP ervaren, zit niet in het pacifistisch-socialistische karakter van deze partij, maar veeleer in de soms botte en weinig innemende politieke stijl. Van der Spek *cs.* zeggen vaak verstandige dingen, maar de zure verpakking verhindert veel mensen om er naar te luisteren, laat staan zich er mee verwant te voelen. Wij blijven echter grote waarde hechten aan de linkse politiek met een overtuigende, mensenwervende stijl, waarbij maatschappelijke conflicten zeker niet weggepoetst mogen worden. Binnen de CPN vinden grote veranderingen plaats. Naar het zich laat aanzien is de CPN bezig een linkse variant op de sociaal-demokratie te worden. Ook al is het gevecht tussen horizontalen en vernieuwers nog niet ten einde,

toch lijkt de hoop gerechtvaardigd dat deze ontwikkeling onverminderd door gaat.

Het proces binnen de CPN is fundamenteel en raakt CPN-leden diep. Er blijkt uit, dat het loslaten van oude herkenningpunten en het zoeken van nieuwe indentiteit heel wezenlijk is. Er moet begrip voor zijn, wanneer de CPN enige ruimte vraagt om in die ontwikkelingen zoveel mogelijk haar leden mee te krijgen.

Nu de EVP er in geslaagd is zich een plaats in het parlement te verwerven en kennelijk aantrekkingskracht uitoefent op een specifieke groep progressieve christenen, mag een verhaal over progressieve samenwerking niet aan deze groepering voorbijgaan.

Duidelijk wordt dat de EVP wat stemgedrag, programma en beeldvorming betreft – of ze dat zelf nu leuk vindt of niet – tot de klein-linkse partijen gerekend gaat worden. Waarschijnlijk is ook dat ze een zekere werfkracht kan uitoefenen op mensen die 'het evangelische' expliciet aanwezig willen hebben in de partij van hun keuze.

Bij het nadenken over vormen van samenwerking moet de EVP dan ook betrokken worden.

Na de teloorgang van D'66 is het erg onduidelijk wat er uit de as nog zal herrijzen. Natuurlijk kent D'66 een progressieve (milieu, democratie)vleugel. Of die echter sterk genoeg is om de overgebleven romps terug te dragen naar het progressieve kamp moet afgewacht worden. Intussen zou het goed zijn daar op gezette tijden een beroep op te doen.

De hierboven aangegeven situatie in de verschillende progressieve partijen geeft geen uitsluitsel, maar wel enige richting aan de mogelijkheden voor verdergaande samenwerking.

UITGANGSPUNTEN VOOR SAMENWERKING

De PPR kiest al jaren voor brede progressieve samenwerking. Dat blijven we doen. Zie konklusies 17 en 18.

Intussen moet wel onder ogen worden gezien dat de huidige situatie en het standpunt van de verschillende politieke partijen ten aanzien van een verdere samenwerking, om nieuwe initiatieven vraagt. Wat is de beste weg om blijvende druk op de PvdA uit te oefenen en er mee voor te zorgen dat er niet voor een 'midden-politiek' wordt gekozen?

Het partijbestuur denkt dat een nieuw initiatief voor de Europese Verkiezingen, samen met andere progressieve partijen en zo mogelijk bewegingen, een eerste stap kan zijn.

Als vervolg daarop zou een brede progressieve samenwerking gestimuleerd kunnen worden vanuit een verdere samenwerking links van de PvdA (PPR, PSP, CPN, EVP).

Daarin willen we uitdrukkelijk wel een zelfstandige PPR, omdat we van daaruit het beste onze radikale bijdrage (niet dogmatisch, sterk ekologisch en libertair bepaald) aan de linkse politiek kunnen leveren. Dat betekent uiteraard ook een 'groene' PPR, omdat het ekologisch denken een onlosmakelijke inbreng van de PPR is. Juist in samenhang met onze visie op de economische ordening en een actieve vredespolitiek. Deze zelfstandige, groene PPR behoeft echter een goed contact met PSP, CPN en EVP. We kunnen op die manier vernieuwingen in andere partijen ondersteunen en eveneens vernieuwing van ons eigen denken stimuleren. We kunnen gezamenlijk naar PvdA en D'66 de wenselijkheid van een nieuw progressief *élan* en een brede progressieve samenwerking benadrukken.

In elk geval wil de PPR dat de eigen kenmerken van PPR-politiek ook heel

duidelijk in de samenwerking erkend zijn en (mede door anderen) herkenbaar gemaakt worden. Die kenmerken leze men in konklusie 24.

DE WERKGROEP RAPPORTEN

Voordat we toekomen aan het formuleren van amendeerbare slotkonklusies, verdienen de rapporten van de werkgroepen een korte reactie. We gaan daarbij alleen in op hoofdpunten, en dan nog uitsluitend op onderdelen waar we met de werkgroepen van mening verschillen *c.q.* onbeantwoorde vragen hebben.

PPR zelfstandig

Het partijbestuur kan de uitgangspunten, analyses en aspecten van radikale politiek goeddeels onderschrijven. Dat is overigens niet zo vreemd. Het werkgroeprapport geeft een puntige samenvatting van diverse PPR-notities uit de laatste jaren. Ook de wenselijkheid, argumentatie en werkplan voor een goed functionerende zelfstandige PPR zijn niet nieuw. De kongresbesluiten van najaar '81 spreken ongeveer hetzelfde uit.

Kernvraag is dan ook: hoe keer je de trend? Hoe zorg je ervoor dat nu wel zal lukken wat de afgelopen paar jaar niet gelukt is? Je kunt wel steeds met elkaar *afspreken* hoe je het wilt gaan doen en op welke manier je nieuw *élan* en meer werfkracht denkt te realiseren, maar daarmee gebeurt het nog niet.

Moeten we niet eens eerlijk onder ogen zien dat inventiviteit, enthousiasme, vaardigheid, daadkracht en politieke ruimte misschien te weinig voorhanden zijn om onze goede werkplannen uit te voeren?

De werkgroep 'PPR-zelfstandig' is er onvoldoende in geslaagd om overtuigend aan te geven hoe de toekomst van een zelfstandige PPR effectief gerealiseerd kan worden.

Goede teksten en stevig optimisme liken dan toch iets te weinig om de motivatie gaande te houden. Het *waarom* en *waartoe* is door de werkgroep bevredigend beantwoord. Maar het aksent in vraagstelling ligt toch ook op het *hoe*. En daar blijft na lezing van het blauwe rapport nog een vraagteken staan.

Naast dit hoofdpunt nog enkele kleinere kritische kanttekeningen:

– het ontstaan en vroege denken van de PPR kende meer oorzaken en bronnen dan 'de reactie op christelijke politiek'.

Denk aan provo, vrije socialistische, flower-power anarchisme.

– de beschrijving van 'radikale politiek' gaat wat te veel uit van de goedheid van de mens. Als er maar gewerkt wordt aan de bewustwording komt de verandering ten goede vanzelf. Deze visie houdt te weinig rekening met de machtsstructuren die de maatschappelijke verhoudingen goeddeels bepalen. – dat het radikalisme een belangrijke bijdrage kan leveren zijn we met elkaar eens. Of dat alleen lukt in de vorm van een zelfstandige PPR, wordt onvoldoende duidelijk gemaakt.

– ten aanzien van de 'klein-links-optie' maakt het rapport een aantal zinvolle opmerkingen. Het partijbestuur deelt echter niet de stelligheid ervan. Voor ons zijn het meer vragen die door de voorstanders van nauwere samenwerking PPR/PSP/CPN beantwoord moeten worden.

– dat in een klein-links-samenwerking het radikalisme per definitie ondergeschikt zal zijn aan de socialistische maatschappijvisie getuigt van weinig zelfvertrouwen. Alsof de verschijningsvormen van 'het socialisme' zo overtuigend zijn vandaag de dag.

De stelling dat samenwerking met PSP en CPN per definitie de keuze voor het socialisme betekent, hoeft niet waar te zijn. Het zal van de kwaliteit van onze niet-dogmatische, libertair-radikale inbreng afhangen, of er een voor de Nederlandse samenleving bruikbare mengvorm zal ontstaan.

PPR in klein links

Het partijbestuur heeft waardering voor de in elk geval originele benadering van deze werkgroep. Een aantal elementen uit 'het rode rapport' is in deze nota al aan de orde gesteld. Sommige uitspraken vragen echter wel om een weerwoord:

– de werkgroep is er onvoldoende in geslaagd om aan te geven waar het onderscheid ligt tussen het afbreken van de verzorgingsstaat en het radicaal omvormen van de verzorgingsstaat tot een leefbare en rechtvaardige maatschappij. Daarvoor is het nodig verder te studeren op de inhoud van het begrip 'verzorgingsstaat'.

De werkgroep slaat in haar kritiek op het teveel aan regels volgens het partijbestuur te ver door. Er zijn redenen genoeg, met name de ongelijke kansen van verschillende groepen, toch een stelsel van regels te behouden.

– dat de PPR fouten maakt, onderschrijven we. Dat ze „in hoge mate star en eigengereid” zou zijn, miskent een flinke portie creatieve politiek die door PPR-mensen in Raden, Staten en Kamers wordt gerealiseerd. Dat het misschien teveel binnen het stramien en te weinig buiten de paadjes gebeurt, akkoord.

De zwakke plek van dit rapport zit toch in het gebrek aan argumenten om te kiezen voor verdergaande klein-linkse samenwerking. Met name de vragen die ook in het rapport „PPR-zelfstandig” zijn gesteld, worden onvoldoende beantwoord:

– samenwerking op welke manier, langs welke weg, met welk resultaat?

– wat is samenwerking PPR/PSP/CPN méér dan een optelsom van wat er nu is met meer onderlinge verdeeldheid?

– welke extra garantie biedt deze samenwerking voor een „niet starre, verrassende, eigen heilige huisjes en dogma's omverwerpende politiek”?

– wat is het nieuwe, verfrissende, werende, links versterkende, van deze samenwerking? Waarom is dit nu waar

(politiek) Nederland echt op zit te wachten?

PPR in groene samenwerking

Een meerderheid (vier leden) heeft een rapport geproduceerd, dat het partijbestuur onbruikbaar acht als zinvolle bijdrage in de discussie „PPR, hoe verder?”:

A/ de vraagstelling ging over de toekomst van de PPR. Het antwoord van de werkgroep is: „er moet een groene partij opgericht worden, die geen erfgenaam is en bindingen heeft met bestaande stromingen, dus ook niet van en met de PPR”. Dat is geen antwoord op onze vraag. Het gaat zelfs geheel aan onze vraag voorbij. Bovendien is het een miskenning van het feit dat elke ontwikkeling en hergroepering niet ongestraft losgemaakt kan worden van de historische werkelijkheid.

B/ ook voor ons is een politieke partij middel en de PPR niet heilig. Maar voor je een nog redelijk functionerende organisatie met een goede politieke inhoud inruilt voor een vage groene ballon, mag er wel wat meer kwaliteit en duidelijkheid op tafel liggen dan de groene werkgroep nu aandraagt.

C/ ernstige kritiek heeft het partijbestuur op de mondelinge toelichting van de werkgroep, dat groene politiek in het politieke veld aanhang kan verwerven van uiterst links tot uiterst rechts.

In onze visie is ecologische politiek alleen maar te realiseren binnen een systeem waar de economische macht niet in handen is van een kleine bevoorrechte groep. Vernieuwende ecologische politiek is per definitie progressieve politiek. Gericht op verandering, gericht op een andere economische orde, gericht op meer zeggenschap over de economische beslissingen, gebruik van grondstoffen en op de ruimtelijke ordening. Een groene partij die daar opzettelijk vaag over blijft, in de hoop dan meer aanhang te verwerven, is de onze niet.

D/ het *minderheidsrapport* van de

'groene werkgroep' (Jan Schreur) vindt het partijbestuur wél een bruikbare bijdrage aan de discussie. Daarom gaan we er afzonderlijk op in.

Het stuk geeft een aanvaardbare omschrijving van ecologische politiek, waarbij een noodzakelijk verband gelegd wordt tussen ecologische en economische machtsverhoudingen én tussen ecologisch denken en actieve vredespolitiek. In dit rapport bestaat verder geen twijfel over de plaatsbepaling van ecologische politiek: die is links.

Verder sluit het stuk aan bij de traditie van de PPR, ook waar het gaat om de vernieuwing van de partijpolitiek. Voor deze vernieuwing biedt het rapport een mogelijk alternatief: de Europese verkiezingen ingaan met een 'groen platform', bestaande uit PPR, PSP, CPN, EVP, D'66 en mensen uit buitenparlementaire bewegingen. Verschil van mening is er over de vraag of de economische crisis een onderdeel vormt van de ecologische crisis, en of het ecologisme inderdaad de allesomvattende visie kan bieden, de spil is waar alles om draait.

Verdere discussie en het zoeken naar een synthese (ook opvattingen over de man-vrouw tegenstelling en de noodzaak tot feminisering van de samenleving zijn bij deze synthesevorming onmisbare elementen) tussen vrijheidslievend socialisme en ecologisme, zou wellicht een ideeënrijke theorie en praktijk op kunnen leveren. Daarbij zal het dan ook moeten gaan over demokrativering, zeggenschap, opheffen van ongelijkheid binnen de ecologische politiek. Met name de vraag of de ecologische oplossingen voldoende aandacht geven aan de machtsstructuren in het kapitalisme en het huidig socialisme, moet dan aan de orde komen.

De weerstanden zijn groot. Kan een eerlijke verdeling van macht, inkomen en zeggenschap (ook over de leefomgeving) anders tot stand komen dan via hevige belangentegenstellingen en conflicten?

KONKLUSIES

I. Doorgaan

1 De PPR blijft vasthouden aan een radikale politieke stellingname, zoals die de afgelopen jaren in haar programma is vastgelegd. Zij blijft werken aan versterking van de eigen identiteit.

2 In het licht van de maatschappelijke en politieke ontwikkelingen valt er niet te ontkomen aan het stellen van prioriteiten en het formuleren van een programma op hoofdpunten.

3 De PPR blijft een zelfstandige politieke partij met een eigen bijdrage: radikaal, solidair, non-konformistisch, ekologisch en libertair.

4 Tegelijk beseft de PPR, dat de huidige maatschappelijke/politieke situatie en de geringe omvang van de partij ons meer dan ooit dwingen tot het sluiten van bondgenootschappen met alle partijen en groeperingen, die zich willen inzetten voor een geëmancipeerde en democratische samenleving, een gezond milieu en sociale rechtvaardigheid.

II. Progressief Alternatief

5 Tegen het rechtse afbraakbeleid, dat de sociale ongelijkheid vergroot, geen wezenlijke bijdrage levert aan ontwapening, het milieu verwaarloost en de samenleving overlevert aan het vrije spel van maatschappelijke krachten, dient de linkse beweging een duidelijk en hoopgevend alternatief te stellen.

6 Wanneer het progressief alternatief op niet-betweterige, verrassende en overtuigende manier wordt gebracht, zullen ook die kiezers die – ondanks hun progressieve opvattingen over democratie, gelijkwaardigheid, milieu of vrede – nog niet links stemmen, bewo-

gen kunnen worden zich bij de linkse beweging aan te sluiten.

7 Hoofdzaken van het progressief Alternatief zijn:

■ Een actieve vredespolitiek; geen plaatsing van kruisraketten in Nederland en afbouw van de kernbewapening.

■ Uitbreiding van de mogelijkheden van de armste landen.

■ Een milieupolitiek die de aarde verzorgt in plaats van uitzuigt; geen versoepeling van milieunormen.

■ Een ekologisch verantwoorde economie.

■ Sluiting van de kerncentrales.

■ Arbeidstijdverkorting; koopkrachtbevordering voor de laagste inkomens.

■ Instandhouding van ons sociale stelsel; voorkomen dat de economische crisis afgewenteld wordt op de zwakste groepen.

■ Verdere democratisering.

■ Feminisering van de samenleving.

8 Progressieve politiek komt niet alleen binnen het parlement tot stand. Daarvoor zijn ook buitenparlementaire bewegingen en acties nodig. De PPR zal samen met anderen initiatieven nemen en acties steunen, die gericht zijn op het realiseren van een progressief beleid.

III. Politieke samenwerking

9 Politieke samenwerking is dus nodig. Daarbij zullen partijen bereid zijn om over partijmuren heen te kijken en van gevestigde partijbelangen af te zien. Politieke partijen zijn middel, geen doel. Hetzelfde geldt voor samenwerkingsvormen. Ze dienen om politieke doeleinden dichterbij te brengen en om de politiek weer boeiend en aantrekkelijk te maken.

10 Voor veel mensen is hun partij een politiek tehuis. Partijen, partijleden en kiezers zullen aan samenwerkingsvor-

men moeten wennen. Geforceerde vorming van een nieuwe partij of geforceerde bundeling van bestaande partijen, die als neveneffect politieke versplintering of vervreemding van kiezers zou hebben, schiet haar doel voorbij.

11 Partijpolitieke vernieuwing kan langs twee wegen bereikt worden. Langs de weg van geleidelijk verdergaande samenwerking van bestaande partijen. Dit lijkt ons de beste weg voor de landelijke politiek.

Een andere weg is die van het neerzetten van iets nieuws, dat de bestaande partijkaders te boven kan gaan. Die lijst is gewenst voor de Europese verkiezingen.

IV. Op lokaal nivo

12 Bij verkiezingen voor gemeenteraden en Provinciale Staten zijn de PPR-actiecentra autonoom. Zij kiezen de ter plaatse meest in aanmerking komende samenwerkingsvorm.

13 Het partijbestuur herhaalt zijn oproep aan de actiecentra initiatieven te nemen tot plaatselijke progressieve platforms van partijen, personen, bewegingen en actiegroepen.

14 Regelmatige evaluatie van de verschillende samenwerkingsvormen is van nut voor de partij als geheel.

V. Op Europees nivo

15 De Europese verkiezingen kunnen aangegrepen worden voor een vernieuwingspoging.

De PPR wil met PSP, CPN, EVP en andere progressieve groepen en partijen één of meer zetels verwerven binnen een groen-radikale fractie in het Europees Parlement. Dit op basis van een ekologisch verantwoord en dus progressief kernprogramma, waarin de bundeling van het verzet tegen kernwapens een centrale plaats heeft.

Ook voor een innoverend D'66 liggen hier wellicht mogelijkheden. De PPR doet een beroep op vertegenwoordigers van maatschappelijke bewegingen zich bij deze samenwerking aan te sluiten. Het samenwerkingsverband van bovengenoemde groepen en partijen (of zoveel daarvan besluiten mee te doen) zal zich beijveren dat andere verwante partijen in Europa aan de groen-radikale fractie deelnemen.

16 Verdergaande linkse samenwerking op landelijk nivo wordt mee afhankelijk gesteld van de ervaringen, die op deze wijze worden opgedaan.

VI. Op landelijk nivo

17 De PPR bepleit versterking en uitbreiding van initiatieven als de Dialoog van Dribergen. Zulke clubs zouden een samenbindende en voedende rol kunnen spelen naar progressieve partijen en plaatselijke progressieve platforms.

18 Verder acht de PPR versterking van het progressief overleg tot een progressief bondgenootschap nodig. PvdA, PPR, PSP, CPN, EVP en zo mogelijk D'66 besluiten tot:

- a. Een lijstverbinding.
- b. Een progressief akkoord op hoofdpunten, met ruimte voor eigen aksenten.
- c. Een gezamenlijk aanbod, waarbij de kiezer een soort dubbele stem krijgt: het uit te voeren akkoord en het gewenste akkoord daarbinnen (de partij van haar of zijn voorkeur).
- d. Een verkiezingskampanje, waarbij de deelnemende partijen werken voor het akkoord en hun eigen kiezers opzoeken.

19 Voorstellen in die richting zijn gedaan aan het overleg van progressieve partijen. Wanneer mocht blijken dat de PvdA in de huidige politieke situatie –

waarin progressieve krachtenbundeling tussen partijen en bewegingen dringend nodig is – niet van plan is om de warme pleidooien die ze daarvoor houdt, ook om te zetten in concrete daden, dan is de PPR genoodzaakt om met de overige progressieve partijen te zoeken naar vormen van samenwerking in de geest van de vorige konklusie. Zonder overigens het brede progressieve perspectief op te geven. Zo gemakkelijk komt de PvdA niet van ons af! Er is echter een grens aan het investeren. *As it net kin sa 't moat, moat it sa 't kin* (als het niet kan zoals het moet, moet het zoals het kan).

20 In alle progressieve partijen bestaan weerstanden tegen samenwerking, waarbij (overleefde) beelden van de ander en angst voor het verlies van eigen identiteit een grote rol spelen. Die weerstanden zijn niet makkelijk weg te nemen. Eigenlijk lukt dat alleen maar door het te gaan doen.

21 Er moet onderzocht worden of (vanwege de programmatische en praktisch-politieke overeenkomsten) een verdere samenwerking tussen PPR, PSP, CPN en EVP een zinvolle bijdrage kan leveren aan de noodzakelijke brede progressieve samenwerking.

22 Ook bij het parlementaire werk moet meer gezocht worden naar een gezamenlijk progressief optreden en alternatief. Een kleine partij als de PPR moet in het omgaan met de parlementaire papierwinkel nog meer de vraag naar het werkelijk rendement stellen. Radikale politiek werkt wel binnen het parlementaire systeem, maar zal er tegelijk voor zorgen zich niet aan te passen aan slechte gebruiken. Een tot nadenken stemmende en verrassende inbreng, daar gaat het om.

23 De PPR wil actief meewerken aan de vorming van een progressieve regering. Als bij het tot stand komen van

een progressieve regering de PPR zich uiteindelijk niet kan vinden in het regeringsprogramma, is de PPR bereid zo'n regering te steunen tegen rechtse pogingen zo'n kabinet ten val te brengen. Voorwaarde daarbij is wel dat het regeringsbeleid zich op zijn minst ontwikkelt in de door de PPR gewenste richting.

VII. PPR, hoe verder?

24 De PPR levert binnen de linkse be-

weging een eigen bijdrage. Samenwerking met anderen wordt gezocht vanuit die eigen stellingname.

Kenmerken daarvan zijn:

- Een open, democratische structuur met een goed georganiseerde, actieve basis.
- Een radikaal, links programma, zonder dogmatische scherpslijperij.
- Ruimte voor pacifistisch, ekologisch, socialistisch, libertair, christelijk en feministisch denken op voet van ge-

lijkwaardigheid zonder dwang naar de ander.

■ Een innemende, overtuigende politieke stijl. Bereidheid tot compromissen, mits die duidelijk gemaakt kunnen worden. Politiek van kleine stappen als dat nuttig is. Geen arrogante betweterij aan de zijlijn.

■ Bereidheid tot besturen als dat je doelen duidelijk dichterbij brengt. Bereidheid tot het afzien van besturen als deelname aan het bestuur niets kan bijdragen tot het bereiken van je doel.

■ Een programmatische opstelling links van en goede verbindingen met de sociaal-democratie.

■ Een principieel kiezen voor geweldloze actie en het zelf niet meer meedoen als die grens wordt overschreden. Actief en intensief er aan werken dat bewegingen en parlementaire democratie niet van elkaar vervreemden.

■ Een in eigen praktijk gelijkwaardig meedoen van vrouwen en mannen met ruimte voor ieders eigen inbreng en werkwijze.

Aan een samenwerking die dat wil verwezenlijken, zal de PPR van harte meedoen. De PPR zal bovenstaande kenmerken ook gebruiken als toetspunten voor de kwaliteit van de samenwerking met name bij beantwoording van de vraag of de samenwerking voldoet aan onze bedoeling.

25 Om de radikale inbreng blijvend te garanderen is het nodig onze eigen identiteit te versterken (bijvoorbeeld door formulering van een beginselprogramma) en het zelfvertrouwen te vergroten. Om dit te bereiken is meer informatie en discussie over partijstandpunten nodig.

Partij-opbouw, vorming, scholing en interne publiciteit zullen daarop gericht worden.

Ook is het nodig het contact tussen partijorganen en basis te verbeteren. Een middel kan zijn het vaker organiseren van politiek inhoudelijke discussies in de partij.

DE BLAUWE OPTIE

De werkgroep was verrast door de vele reacties van actiecentra en van leden op de oproep van het partijbestuur over 'De PPR, hoe verder?' Deze vorm van directe vraagstelling aan de basis van de partij heeft duidelijk zijn uitwerking gehad en biedt lering voor volgende gelegenheden. De werkgroep heeft bij het formuleren van zijn konklusies veel steun gehad aan die reacties.

Ongetwijfeld hebben we onderwerpen aangeroerd, die een verdere uitdieping verdienen, maar binnen de gestelde termijn en binnen het bestek van onze opdracht menen we met het navolgende te volstaan.

- Het besef, dat de machten die wij proberen te veranderen ook in onszelf zijn. Politieke verandering betekent ook, dat mensen persoonlijk moeten veranderen; mensen hebben het vermogen te kunnen veranderen.
- Mens en leefomgeving zijn onlosmakelijk verbonden; een aantasting van de omgeving tast de mens zelf aan en leidt tot vervreemding. Een radikale maatschappij-analyse brengt aan het licht, dat mensen vervreemd zijn van zichzelf, van hun werk, van de natuur, en dat mensen de maatschappij ervaren als een onbeheersbare structuur. Dit is een heel bondige samenvatting van alle partijnotities en inhoudelijke discussies over maatschappelijke problemen die er in de geschiedenis van de PPR hebben plaatsgevonden. Vergelijk de tegenstrijdigheden tussen rijkdom en armoede: wel geld voor bewapening, niet voor huizen, of mondiaal: voor de derde wereld; de ontwikkeling van een verfijnde technologie: wel voor nieuwe bewapeningssystemen, niet voor het bewaren van het natuurlijke milieu. De uitputting van dat milieu ten behoeve van consumptiegoederen. Massale ontslagen terwijl het werk blijft liggen. Enzovoort.

- Leven en samenleven kunnen niet zonder ordening. Mensen zoeken ook die ordening. Ze hebben dat nodig om zich te ontplooiën en de zin te ontdekken van hun bestaan.

- Mensen zijn gelijkwaardig aan elkaar.
- Radikaal denken vraagt naar het hoe en waarom, onderzoekt het ontstaan en de ontwikkeling van de aangetroffen stand van zaken en zoekt naar de onderlinge samenhang.
- Deze manier van denken leidt tot een beheersbare wereld; de politiek is daarvoor een goed middel.

Wortels

- Radikale politiek gaat bij benadering van problemen uit van de wortels van ons bestaan en zoekt naar creatieve oplossingen waaraan concreet kan worden gewerkt.
- Radikale politiek geeft voorrang aan de totstandkoming van een economische ordening waarin kleinschaligheid in de betekenis van menselijke maat en ekologischer beheersbaarheid centraal staat. De economische bedrijvigheid moet zo worden ingericht, dat de (schijn)tegenstelling tussen menselijk welzijn en ecologie enerzijds en economie anderzijds wordt weggelaten. Er zal op grond van het voorgaande een radikaal sociaal-economisch concept moeten komen waarin vermaatschappelijking van de productie en zelfbestuur van de werkenden centrale uitgangspunten zijn.
- In de radikale politiek is het milieu het geheel van mogelijkheden dat de aardse omgeving ons biedt. Milieubeheer is het instandhouden – ook op lange termijn – van de kwantiteit en kwaliteit van de aardse omgeving en is een voorwaarde voor leven waarop de bedrijvigheid moet worden afgestemd.
- Radikale politiek gaat ervan uit, dat maatschappelijke veranderingen alleen tot stand komen als ze maatschappelijk gedragen worden.

De PPR zal zich voortdurend inspannen – zowel parlementair als buiten-parlementair – om het bewustwordingsproces te bevorderen, dat moet leiden tot het bereiken van het noodzakelijke politieke en maatschappelijke draagvlak. Bestaande maatschappelijke verhoudingen die ongelijkheid en ongelijke kansen op ontplooiing in stand houden moeten worden doorbroken. Radikale politiek wil voorwaarden scheppen voor een andere gedemocratiseerde samenleving door het invoeren van structurele veranderingen.

- Radikale politiek is gebaseerd op (internationale-, mondiale) solidariteit; zij veronderstelt, dat in een samenhangend politiek beleid de zorg om de ander als vanzelfsprekend wordt meegenomen. Zij veronderstelt ook het zich proberen in te leven in de positie van anderen, waardoor naast de feitelijke tegenstellingen ook de misverstanden onderkend worden. Dit is inklusief denken, dat de weg vrij maakt om met kracht en overtuiging een open dialoog met anderen (politiek andersdenkenden) aan te gaan.

Zelfstandig

Uit de reacties op de oproep van het partijbestuur blijkt, dat velen vinden dat de PPR moet veranderen; over de veranderingen zelf lopen de meningen uiteen. Het grootste gedeelte van deze reacties spreekt zich uit voor een zelfstandige partij.

- De PPR legt zich niet vast op één der uit de vorige eeuw stammende stromingen.
- De PPR verenigt in zich radikale tendenzen die binnen het socialisme, het liberalisme en het christendom aanwezig zijn.
- Een ideale maatschappijvorm is niet te realiseren zonder radikale politiek.
- Het bieden van een progressief radikaal alternatief aan de mensen houdt in Nederland de weg open naar een

progressieve meerderheid. Het is voor de PPR als politieke partij de enige mogelijkheid om mee te regeren op basis van programmapunten. Dat is nodig om maatschappelijke veranderingen tot stand te brengen.

- De uitgangspunten van radicalisme en radikale politiek blijven een onmisbare bijdrage tot de ontwikkeling van de samenleving. Daarom heeft de PPR als politieke partij een eigen functie in onze samenleving.

De konsekwenties van de klein-linkse optie zijn:

- Het radicalisme zoals zich dat in Nederlandse verhoudingen heeft ontwikkeld zal als denkrichting in de politiek ophouden te bestaan, omdat het radicalisme ondergeschikt wordt aan de socialistische maatschappijvisie.
 - Het politieke spectrum wordt door de bundeling van PSP-CPN-PPR niet verrijkt, integendeel. We gaan weer terug naar de tijd, dat verondersteld werd, dat maatschappelijke veranderingen uitsluitend kwamen van het socialisme en van de sociaal-demokratie. Progressieve politiek is geen zaak van het socialisme alleen.
 - Zo'n optie zal de politieke getalsverhoudingen in ons land niet wezenlijk veranderen. Het bereik van de tot federatie of nieuwe partij gebundelde PSP-CPN-PPR-samenwerking zal zich beperken tot een deel van de kiezersaanhang van de drie partijen zelf, teleurgestelde PvdA-kiezers en zeer gemotiveerde nieuwe kiezers, hetgeen nauwelijks verschilt met de huidige situatie. De veronderstelling is gewettigd dat de PvdA en de nieuwe bundeling worden ervaren als twee partijen met het socialisme als basis; de één wat linkser dan de ander. Bovendien is het zeer waarschijnlijk dat ook links dáárvan getuigenis-partijen zullen ontstaan.
- Voor mensen die niet op een socialistische partij willen stemmen is er in de

hiervoor geschetste situatie onvoldoende mogelijkheid om te kunnen kiezen. Voor een progressieve meerderheid is het nodig, dat meer Nederlanders aansluiting zoeken bij progressieve partijen. En voor klein-links zal het betekenen, dat het óf een oppositierol zal vervullen, óf een gedoogrol krijgt opgedrukt.

Voorts:

- Zoals de zaken er nu voor staan is het een onzeker avontuur. De opstelling van de andere klein-linkse partijen is onduidelijk, en er is geen weg terug.
- Kiezen voor klein-links omdat het zou gaan om het overleven van links, geeft blijk van weinig vertrouwen en is daarom een zwakgebod.
- Kiezen voor klein-links landelijk sluit op alle bestuurlijke nivo's combinaties met anderen vrijwel uit.

Wat betekent kiezen voor een ecologische partij?

- Het eerste probleem dat zich voordoet is, wat verstaat men in Nederland onder een ecologische partij? Ook recente publikaties hierover hebben geen helderheid geschapen. Bovendien is er door misbruik van de naam Ecologische Beweging voor de Centrumpartij verwarring gesticht, wat omzichtigheid gebiedt bij het gebruik van dergelijke namen. Op zichzelf kan dit al reden genoeg zijn de nodige bedenkingen tegen zo'n keuze te hebben.
- Uit opportunistische motieven (elektorale suksessen op korte termijn) schermen met begrippen groen, milieu, ecologie, levert mogelijk stemmen op, maar het is duidelijk in strijd met het radikale denken.
- Als het er om gaat van de PPR uitsluitend een milieupartij te maken, dan wel op te gaan in een op te richten ecologische partij, kan men terecht stellen, dat het beeld van de PPR als partij en de radikale politiek worden verengd.

Wanneer men daarbij bovendien stelt – zoals in krantenpublikaties is ge-

beurd – dat begrippen als links en rechts, als progressief en konservatief, lood om oud ijzer zijn, dan mag je aannemen, dat het radikalisme in zo'n opvatting ook weinig mogelijkheden heeft.

- Als het er om gaat de inspanningen van de PPR ten aanzien van het milieu te verhogen, maar tevens het radikale karakter van de partij te blijven benadrukken, dan lijkt er een tegenstelling opgeroepen die in feite niet bestaat.

Keuze

Vanuit het radikale denken is internationale samenwerking noodzakelijk. De partij moet zich actief opstellen terzake van kontakten en verbindingen met ecologische/groene partijen die zich baseren op radikale uitgangspunten. De kennis hierover in de partij is ons inziens te gering. Het partijbestuur moet op korte termijn onderzoeken of voor de verkiezingen van het Europese parlement samenwerking mogelijk is en met welke partijen. Hun radikale uitgangspunten worden hierbij getoetst.

- Links en rechts, konservatief en progressief zijn begrippen met een relatieve waarde. Voor ons gelden de normen die we als uitgangspunten van radikaal denken hebben omschreven. Met wie die onderschrijft, of in zijn uitgangspunten benadert voelen we ons verwant. Veranderingen die ons voor het welzijn van de mensen en de natuurlijke omgeving bevordelijk lijken achten we links of progressief. Om deze begrippen zinvol te hanteren moet er helderheid zijn over de inhoud ervan. Die helderheid ontbreekt, vandaar dat we ons niet wagen aan een plaatsbepaling van de PPR. Wel konstateren we in de partij behoefte aan een nadere uitwerking.

- De PPR heeft zich in het verleden teveel laten bepalen door de PvdA enerzijds (het naar links trekken van die partij, brugfunctie) en de PSP en

de CPN anderzijds (solidariteit met de kleine linkse partijen). Ook de verwachting, dat progressieve christenen de PPR zouden vinden heeft meegeespeeld. Daardoor is veel van de herkenbaarheid van de PPR verloren gegaan.

- Een zelfstandige PPR met een duidelijk en uitvoerbaar program en een wervend optreden is niet te duiden met 'links van de PvdA' of 'rechts van de PSP'.

- Een open structuur met een sfeer van onderling vertrouwen, waarin de beschikbare tijd en energie positief kunnen worden benut, hetgeen creativiteit en inventiviteit gunstig zal beïnvloeden.

De spiegel die je de samenleving voorhoudt is in de eerste plaats voor jezelf bestemd. Onze kritische opstelling geldt ook voor de beoordeling van het eigen functioneren.

- De PPR zal tussen de mensen staan en werken. Een politiek van kleine stappen die konsekwent en herkenbaar zijn scheidt een maatschappelijk draagvlak.

- Bij je opstelling moet je je steeds afvragen hoe je je invloed in de gegeven situatie het best kunt aanwenden.

- Samenwerking is een middel om PPR-ideeën te realiseren; praktische samenwerking op punten met alle progressieve partijen.

- Bereidheid tot besturen is geboden als dat je doelen dichterbij brengt. Kompromissen sluiten hoort daarbij. De grenzen van de uitgangspunten van je programma mogen daarbij niet worden overschreden. De reden en de inhoud van het kompromis moeten te verklaren zijn.

- Aktievoeren moet doelen dichterbij brengen of problemen signaleren. De aktie zal vooral gericht zijn op het overdragen van inzicht en het bieden van uitzicht.

Werkplan

De partij-organisatie. Verbeteren van

doelmatigheid en kommunikatie.

In de vele thema- en werkgroepen, stichtingen en kategoriale groepen wordt veel werk verzet dat te weinig gekoördineerd wordt (vgl. basisinkomen). Duidelijke afspraken in onderling overleg en goede taakomschrijvingen zijn nodig. We moeten leren ons aan onze afspraken te houden; we gaan in de PPR te slordig met (onze eigen) mensen om. Dat frustreert; mensen haken af.

Stroomlijnen van kommunikatiekanalen en het beter toegankelijk maken van kennis en informatie. Het partijburo kan als koördinatiepunt daarvoor worden toegerust.

Doorlichten van financiën is nodig. De partij zal keuzen moeten maken. Er moet een eenduidige openbare deklaratiereregeling zijn, zodat financiën geen belemmering zijn om in de partij te funktioneren.

De partij-presentatie. Ofwel het gebruik van kommunikatiemiddelen.

Permanente kampanje betekent ook permanent goed verzorgde radio- en tv-uitzendingen. Het inhoudelijk peil van de Radikalenkrant dient nog meer verbeterd te worden, in goede koördinatie met overige publiciteit. Plaats inruimen voor berichten uit de aktiecentra. Kadervorming en sprekerstraining zijn instrumenten voor een betere presentatie.

Het partij-program. We hebben een goed programma. Het dient vertaald te worden in stappen. Ons idealisme moet daarbij een relatie met de werkelijkheid houden. Die werkelijkheid verlangt konkretisering van je programapunten.

Een vorm van vertalen is de aktiecentra inschakelen. Geef ze dan ook materie en zonodig deskundige begeleiding om dat aan te kunnen. Dit is een vorm van permanente kampanje die de leden motiveert en zijn wisselwerking heeft op de samenleving.

De partij zou aan thema- of aan werkgroepen opdracht moeten geven om

bepaalde programmapunten konkreet uit te werken.

De buitenparlementaire aktiegroepen en -bewegingen. Veel van onze leden zijn actief in deze bewegingen en vaak betrokken bij aktie. Toch gaat de partij met dit gegeven vrijblijvend om. Het partijbestuur is er vaak niet mee bekend. Ook wanneer men er wel mee bekend is, laten we ons bij akties door anderen te gemakkelijk buiten spel zetten. De relatie tussen de PPR en de bewegingen moeten duidelijker worden. Dialoog met de a-parlementaire bewegingen (autonome bewegingen) is nodig, al zou het alleen maar zijn om eindeloze begripsverwarringen te voorkomen.

Het ekologisch denken. Ons program is doordrenkt van het besef, dat mensen deel uitmaken van een wereld waar mensen niet als heerser boven staan, maar waar een samenhang is tussen mensen en de hun omringende natuur. Dit ekologisch denken moeten we ekonomisch onderbouwen en ook in geld de schade zichtbaar maken die de natuur en de mensen oplopen.

De PPR moet voeling blijven houden met datgene wat mensen (letterlijk) beweegt en duidelijk maken aan die mensen, dat de PPR 'bewogen' wordt. Wat onder de mensen leeft moet door de PPR als haalbare uitvoerbare plannen worden gepresenteerd.

Wat gezegd is over akties en bewegingen geldt uiteraard ook voor andere grote maatschappelijke bewegingen: de vrouwenbeweging, de vakbeweging. Wel zullen we gezien onze beperkte middelen en mogelijkheden moeten wegen wat prioriteit verdient.

Parlement

In het parlementaire functioneren komen veranderingen als gevolg van het vertalen van onze programmapunten zoals dat onder 'werkplan' is aangeduid.

Het uitwerken en presenteren van haalbare en uitvoerbare plannen zal

ook uitmonden in voorstellen voor wetten. Dit is niet een taak voor de fraktie, maar voor een groep die zich belast met vakmatige voorbereiding en begeleiding van de voorstellen. Het niet konkretiseren van een kiezersprogramma is kiezersbedrog.

Letty Draisma, Paul van der Hijden, Miep de Jong, Huib Knotnerus, Louis de Vos.

DE RODE OPTIE

Het partijbestuur ziet een onderstroom naar rechts in Nederland. Het is echter de vraag of daarvan echt sprake is. Of bijvoorbeeld het massaal stemmen van vooral jonge mensen op de VVD als een zwaai naar rechts is op te vatten, is zeer de vraag.

Onmiskienbaar is de VVD deels het georganiseerde eigenbelang (zoals de vakbeweging dat in beginsel ook is), maar het stemmen van jonge mensen op deze partij komt niet alléén voort uit de stille hoop ooit zelf tot de meer-dan-tweemaal-modaal te gaan behoren. Het heeft meer te maken met het falen van links. En precies dat miskent het partijbestuur als het 'de onderstroom' naar rechts ziet gaan: alsof het iets onafwendbaars zou zijn.

Wanneer je probeert met jongeren te spreken die VVD hebben gestemd, blijken het slechts zelden mensen te zijn die voldoen aan het vaste beeld van de bier of sherry drinkende rechtse student(e). Vaak valt best met hen te praten over dingen als kernwapens en het belang van behoud van sociale voorzieningen. Waar ze echter weinig in zien is de gelijkhebbende toon, het gepreek, het opgeheven vingertje of de vermoeiende ingewikkeldheid waar linkse mensen zich vaak in verliezen. Wat wel aanspreekt is de 'frisse' toonzetting van Nijpels, de veelbelovende eenvoud, de direktheid en dat niet wordt gepraat over een beetje minder,

een stapje terug, een voorzichtige politiek, maar over een duidelijke, kompromisloze politiek, met een positief vooruitzicht: als je maar hard werkt en opkomt voor jezelf, dan red je het wel. Met andere woorden: een radikale politiek. En dan zou PPR-mensen te denken moeten geven.

Invloed

De PPR doet veel samen met PSP en CPN. Op parlementair nivo, in besturenoverleg, in de aktie (voor zover de PPR nog akties voert). De PPR doet ook wel eens wat samen met de PvdA. Maar toch, zeker voor de buitenwereld, veel minder. Dan kun je twee wegen inslaan: afstappen van de samenwerking met 'klein'-links, je richten op de PvdA (en de kiezers van het CDA), opgaan in de sociaal-demokratische familie.

Of: nadrukkelijker samenwerken met PSP en CPN om vanuit een fundamenteel kritische positie de sociaal-demokratie te beïnvloeden, eventueel door kontakten over de PvdA heen. Het aandragen van echte alternatieven: *die orde-verstorend zijn, die radikaal zijn, die niet persé op korte termijn uitvoerbaar zijn, die verder reiken dan het behoud van verworvenheden, die niet star-dogmatisch zijn, die desnoods in de heersende opvattingen (de opvattingen van de heersers) onsamenhangend zijn.*

– daar gaat het om.

Dat kan positief betekenen: *een feminisering van de maatschappij, zonder nieuw moralisme; een eerste prioriteit voor vrede en een leefbaar milieu, voor 'groen', zonder sentimentaliteit en romantisch geneuzel; het aandragen van praktische en uitvoerbare ideeën, zonder zich in technische puntjes te verliezen.*

Dat lukt niet als wordt vastgehouden aan de idee, dat links toch eigenlijk één is. Wat de PPR de laatste tijd geprobeerd heeft, een brug zijn tussen de sociaal-demokratie en de partijen links

daarvan, is onmogelijk en ongewenst. De sociaal-demokratie, hoe nodig ze ook mag zijn in de strijd voor het behoud van wat werkelijk behouden moet blijven, lijkt haar vernieuwende taak vervuld te hebben.

Is het niet volkomen oninteressant alleen te mogen vechten voor wat is, als dat wat is, met al zijn 'verworvenheden', een zootje is, niet waard om in te leven?

Huiselijk

Het partijbestuur ziet terecht, dat onze 'nieuwe ideeën' langzamerhand niet zo nieuw meer zijn, bedacht als ze zijn in de jaren zeventig. Zo doorwerkend heeft de PPR inderdaad geen recht van bestaan, tenzij als een linkse, huiselijke, al-te-vriendelijke SGP.

Een wilde jacht zou zich kunnen openen op nieuwe ideeën. Daar gaat het echter niet om. Het gaat er om de ogen te openen voor de sociale en kulturele veranderingen die zich in Nederland de laatste jaren hebben voorgedaan. Essentieel daarbij is de vaststelling, dat links het initiatief kwijt is. Links praat nog slechts over het behoud van verworvenheden, alsof we vanaf '66 voor niets gevochten hebben tegen de gevolgen van de verknouwing van Nederland, met al zijn 'verworvenheden'.

De VVD heeft een reële voedingsbodem met zijn appél aan de individuele vrijheid. Dat is de weerspiegeling van een maatschappij die steeds verder uiteen valt, die de mensen steeds verder individualiseert, waarin steeds minder normen algemeen aanvaard worden. Velen zien daarin de enige hoop: met behoud van een minimum aan zekerheid het grote avontuur te ontmoet. Niets is te dol.

Kenmerkend is:

- 'Solidariteit' is een verouderd begrip, zo misbruikt dat iedereen die het er nog over heeft een klap op zijn bek kan krijgen;
- Mensen keren zich af van de verzor-

ging van de wieg tot het graf, omdat dat in steeds meer gevallen met een zo sterke (overheids)controle gepaard gaat, dat de saaiheid van het leven ver-stikkend is;

- Mensen lopen liever vast in een zelf opgezet zaakje, met alleen commerciële motieven, en desnoods met ontduiking van alle regels, ook milieu-eisen, dan hun hele leven werkloos te blijven;

- Het 'doemdenken' wordt positief uitgelegd, zoals de spanning het voor een koorddanser boven een afgrond aantrekkelijk maakt;

- Kinderen weten niet meer waaraan ze zich moeten houden. De normloosheid lijkt tot norm geworden.

In plaats van naar al deze verschijnselen met het moraliserende vingertje te wijzen (wat bij mensen zonder normen alleen maar hoongelach kan veroorzaken, omdat het nu juist dat is wat ze niet langer aksepteren), moeten we proberen op deze veelvormigheid politiek in te spelen. Niet in een geest van 'alles moet kunnen', wel in de vorm van 'de charme van het onverwachte'. De PPR en links in het algemeen moeten minder voorspelbaar worden, wervender, direkter (ook ten opzichte van de eigen leden en achterban), liefst met omverwerping van hun eigen heilige huisjes. Dat vereist dus ook, tegen deze achtergrond, een fris doorspitten van de ideeën die de PPR zelf als zinvol beschouwt: basisinkomen, bezitswoningbeheer, de 'menselijke maat', enz.

Plezier

Misschien een paar ideeën: De gecentraliseerde verzorgingsstaat moet worden afgebroken!

Ze heeft zo'n gigantische, onbeheersbare en onbetaalbare ambtenarij opgeleverd, zonder dat het leven er merkbaar plezieriger op werd, dat er radikaal in de organisatie van de verzorgingsstaat moet worden gekapt. Laat iedereen maar zelf uitmaken wat hij/zij aan voorzieningen belangrijk vindt. Zijn kulturele voorzieningen

bijvoorbeeld werkelijk bereikbaarder geworden voor gewone mensen doordat ze praktisch gratis toegankelijk werden?

Voor zover voorzieningen alleen door de overheid in stand te houden zijn, laat de beslissing daarover op zo klein mogelijke schaal genomen worden. Bijvoorbeeld door het betalen van voorzieningen op lokaal of regionaal nivo te regelen via lokale of regionale belastingen, zodat een meer directe relatie ontstaat tussen voorziening en betaling.

De met name door de sociaal-demokraten georganiseerde maatschappelijke rust gaat daarmee verloren. De bestaande voorzieningen moeten ter discussie worden gesteld. Voor het behoud van gewenste voorzieningen moet weer worden geknokt. De zin van nieuwe voorzieningen moet worden aangetoond. En dat is precies de bedoeling. Dat vereist dan wel een basiszekerheid en -bescherming voor degenen die dat alléén niet kunnen opeisen (kinderen, bijstandsvrouwen).

Niet te bang zijn de 'eigen' kiezers voor de schenen te schoppen!

Juist het feit dat 'klein'-links zoveel aanhang heeft in welzijnsland, onder de gezondheidswerkers, in het kultuurwereldje, zou een prikkel moeten zijn in eigen kring te praten over de vraag welke 'sociale voorzieningen' echt een bijdrage hebben geleverd aan de 'mondigheid' en de 'zelfstandigheid/zelfredzaamheid' van de mensen. Want daar ging het toch om? En welke andere de mensen juist alleen maar méér afhankelijk hebben gemaakt. Met alle macht en onmacht moet gevochten worden tegen afbraak van de gezinszorg, de bijstand. Maar welke opbouwwerker, jeugdkonsulent of wat dies meer zij heeft op de lange duur meer gedaan dan de eigen baan veilig stellen in plaats van die overbodig te maken?

Terug naar de dagelijkse politieke praktijk: Nota van het partijbestuur, punt 20.

De PPR heeft allang geen 'open, konstruktieve, wervende werkwijze' meer. Ze is in hoge mate star en eigen-gereid, terwijl het moeilijk vol te houden is als geloofsartikel 'de goedheid van de mens' als basis te nemen. Toch stelt de PPR als positief uitgangspunt op te komen voor de 'machtelozen'. Ook anderen vechten tegen de arrogantie van de macht, de zelfvoldaanheid, het gebrek aan toekomst van degenen die gevangen zitten in de logika van de macht.

Waar het om zou moeten gaan is de meerwaarde die een samenwerken van 'klein'-links kan hebben:

een organisatie van voldoende omvang;

waarvan de samenstellende delen elkaar serieus (moeten) nemen;

met ideeën die elkaar bevruchten;

die bij verkiezingen toch steeds groot genoeg zal zijn om weglopen naar de PvdA te voorkómen (vanwege de macht van het getal);

die meer invloed op de PvdA kan uitoefenen dan ieder van de 'kleintjes' afzonderlijk kan hebben;

die de basis kan leggen voor een alternatief, zowel voor rechts als voor de PvdA.

Of moeten we soms nog jarenlang met ons eigen gelijk door blijven modderen? Nota van het partijbestuur, punt 21.

Het is de vraag of we zo 'gewoon' door kunnen gaan met het werk in raden en staten.

Allereerst bestaan er sinds kortere of langere tijd samenwerkingsverbanden met andere (klein)linkse partijen, die zich moeten uitkristalliseren, die nieuwe openingen moeten zien te maken. We kunnen niet meer op de bestaande voet verder gaan alsof er niets aan de hand is.

Ten tweede blijkt in die samenwerkingsverbanden dat de verschillen wat

politieke inhoud betreft (die er inderdaad zijn) eerder positief uitwerken dan negatief. De discussie komt eindelijk op gang met (bijna) geestverwanten, zonder opgesloten te zijn in het eigen kleine kringetje, of het verstikkend gelijk van de macht van de PvdA.

Ook in de werkwijze vullen de partijen elkaar eerder aan dan dat ze elkaar uitsluiten. Juist het botsen van verschillende invalshoeken leidt er toe dat we het vinden van oplossingen niet aan anderen (die in de logika van de macht gevangen zitten) overlaten en dat we met nieuwe, verrassende ideeën kunnen komen. En: een niet te verwaarlozen voordeel is het feit dat je nu tenminste serieus met sommige dingen (bijvoorbeeld de belangen van de mensen in een gifwijk) bezig kunt zijn, zonder teveel andere dingen (het uitwerken van alternatieven voor een begroting) te moeten laten liggen.

Basis

Nota van het partijbestuur, punt 17. Wat is radikale politiek?

Deze vraag heeft één voordeel: ze wijst niet onmiddellijk één richting op zoals de vraag wat sociaal-democratische politiek is. Radikaal zijn extreemrechtse partijen ook. Het is maar net waar je de wortel ziet. Tot nu toe stond de radikaliteit van de PPR vrij dicht bij die van de oude radikale partijen zoals Argentinië, Chili: een links-liberale partij van de door de Franse revolutie beïnvloede burgerij, maar dan met Nederlandse en jaren-zestig kenmerken.

Wil de PPR als ideeënstroming (en niet per sé als organisatie) overleven, dan zal een nieuwe inhoud aan het begrip radikaal gegeven moeten worden. Radikaal in de zin als boven aangeduid: orde-verstorend, niet star, verrassend, onsamenhangend in de opvattingen van wie de macht heeft. Zonder inmiddels opgebouwde heilige huisjes: dáármee zal in ieder geval ge-

broken moeten worden. Wat wèl kan blijven is de basis: het kiezen voor de machtelozen. En zo op onze basis teruggeworpen kunnen we ons tot het aangeven van enkele hoofdlijnen beperken in plaats van stoffige dikke programma's.

Nota van het partijbestuur, punt 21, nogmaals.

Als er dan zonedig konklusies getrokken moeten worden, dan ten gunste van een 'radikale partij als onderdeel van een klein-links blok'. Onder 'blok' verstaan wij dan alle vormen van samenwerking met PSP en CPN, van waaruit samenwerking met anderen gezocht wordt.

Mede gezien de interessante ontwikkelingen in PSP en CPN lijkt een historische kans aanwezig om tot hechte samenwerking te komen. Het feit dat de drie partijen in kiezersaantallen ongeveer even groot zijn, helpt daarbij. Intussen zijn met het samenwerken van 'klein'-links de problemen nog alerminst opgelost. Het voorbeeld van de Grünen in de Bondsrepubliek leert dat. Naar Duitse maatstaven komt die beweging ongeveer overeen met de PSP, de CPN en de PPR gezamenlijk. De Grünen leven in een voortdurende spanning tussen hun idealen (die grotere delen ook de onze zijn) en 'haalbaarheid', in strikt parlementaire zin begrepen. De toekomst zal moeten bewijzen of ze die spanning langdurig vruchtbaar kunnen laten blijven. De Duitse ervaring geeft nog een ander signaal: wanneer het kiesstelsel tot zo'n samenwerkingsvorm van zo diverse groepen dwingt, dan ontstaan ze ook sneller. De Europese Verkiezingen zijn ook zo'n gelegenheid.

Jan Dirx, Bep van Houwelingen, Nan Louwerse en John Steegh.

DE GROENE OPTIE

Velen, ook binnen de PPR, denken bij groene politiek aan het redden van

bomen en biokippen. En aan onbespoten fruit.

Natuurlijk, de bloemetjes en de bijtjes zijn enorm belangrijk. Maar Groene Politiek is veel meer; juist breder en veel meer omvattend dan gewone politiek. Want we leven niet van volkorenbrood alleen. En we zijn ook niet alleen op de wereld.

Groene politiek laat zich niet verleiden tot eng-nationalistisch/westers en kortzichtig-ekonomisch denken, zoals dat weer dreigt te ontstaan door de 'krisis' en 'de werkloosheid'.

Meer dan ooit eerder in de geschiedenis weten we, door waarneming, kabel en geschrift, wat er op deze aarde gebeurt. Hongerdood, geweld, uitbuiting van landen en mensen, dieren en milieu, verspilling en (kern) wapens zijn de wereld nog niet uit.

In veel gevallen weten we ook de oorzaken van de mondiale en ekologische problemen. Zelfs de oplossingen worden langzaam maar zeker duidelijk. Maar ... er wordt nauwelijks naar gehandeld. Kommunikatie, informatie en de analyse, dat we er vaak zelf bij betrokken zijn, betekenen, dat we verantwoordelijk worden. Dat we naar de feiten dienen te handelen, de konsequenties onder ogen durven zien.

Groene politiek is het zoeken naar integrale oplossingen, op lange en korte termijn, voor die mondiale en ekologische problemen enerzijds en de eigen sociaal-ekonomische problemen anderzijds. Op basis van het mondiaal denken kan op nationaal en lokaal nivo gehandeld worden: *think globally, act locally*. Het begint bij de persoonlijke keuze voor een leefwijze, die in principe voor iedereen mogelijk is en dus geen gelijkwaardige mogelijkheden voor anderen blokkeert.

Op basis daarvan kan de lokale ekonomie vorm krijgen, waarbij de produktie op de behoefte wordt afgestemd en zo kleinschalig mogelijk is georganiseerd, mens- en milieuvriendelijk.

Overleven

Groene politiek is dus een internationale, mondiale zaak. Grenzen worden vooral de markeringen van de culturele verscheidenheid van volken en geografische verschillen. Groene politiek is een mondiale wijze van denken en handelen - als wereldburgers - waarbij bekende uitgangspunten ook wereldwijd worden toegepast: vrijheid, gelijkheid en medemenselijkheid. Groene politiek is dan ook niet onder te brengen in de huidige politieke vakjes rechts-links, klein-links of het midden. Het is eerder een integratie van de uitgangspunten van de verschillende richtingen, waarbij begrepen als gelijkwaardigheid, rentmeesterschap en eigen verantwoordelijkheid als belangrijke idealen worden erkend. In feite is het dus een nieuwe stroming, waarbij het *overleven* op deze aarde voorop staat.

Voor een mondiale groene politiek, met de nadruk op het handelen op lokaal nivo, zal een aantal zaken ook mondiaal geregeld moeten worden. Zoals dat met de formulering van de Rechten van de Mens is gedaan en er, zij het moeizaam, gewerkt wordt aan een internationaal zeerechverdrag, zo zal er ook een mondiaal verdeelplan nodig zijn van de schaarse goederen op deze aarde: grondstoffen, energie en grond. Op basis van een rechtvaardige verdeling zullen naties en volken zelf een nieuwe inrichting van hun samenleving moeten/kunnen ontwikkelen. Er zal dan vanuit de beperkte beschikbaarheid van grondstoffen noodzakelijkerwijs een kringloopekonomie ontstaan.

Groene politiek aksteert niet het geweld als oplossing voor problemen. Wapens zijn primitieve middelen om de doodstraf op gigantische schaal te geven, zonder vorm van proces. Het zijn onmenselijke praktijken, wapens te produceren en mensen te leren ze te

gebruiken. Uitgangspunt moet zijn, dat de mens een creatief wezen is, dat in staat is problemen op een intelligente wijze ècht op te lossen. Geweldloze konfliktoplossingen en -verdediging zal alle aandacht (onderzoek en training) krijgen. Evenals de oorzaken van konflikten!

Groene politiek zou ook anders 'ingericht' moeten worden. Partijpolitieke overwegingen en persoonlijke ambities zouden altijd op het tweede plan moeten blijven. Bij de opzet van een partij of organisatie zou voor een opzet gekozen moeten worden, waarbij garanties in die zin worden ingebouwd. In de praktijk zal dit neerkomen op experimenteren met een andere organisatievorm dan de gangbare.

Na drie bijeenkomsten van de Groene groep hebben we de volgende konklusies getrokken:

1. Het begrip groene politiek is voor velen onduidelijk wat betreft de inhoud. We hebben het dan ook als onze taak opgevat daar een duidelijke invulling van te geven. Wij zijn ervan overtuigd, dat vanuit de groene of ekologische visie een nieuwe en tegelijk hoogst noodzakelijke kijk op alle aspecten van de samenleving mogelijk is. We zien het dus als een volwaardige politieke invalshoek en in de huidige mondiale situatie tevens als de beste.
2. De PPR is tamelijk groen, doch is in de klein-linkse hoek verzeild geraakt. Die hoek alleen levert (te) weinig perspectief op voor de groene idealen. Gezien vanuit de groene invalshoek zal zelfs meer samenwerking tussen de huidige linkse partijen op korte en middellange termijn te weinig politieke zoden aan de dijk zetten.
- 3a. De meerderheid van onze groep vindt dan ook de noodzaak van groene politiek zo groot, dat er een *aparte groene partij-organisatie* nodig is.

De op te richten groene partij moet

niet leunen tegen of de erfgenaam zijn van bestaande stromingen, dus ook niet van de PPR.

Aan de ontwikkeling van groene initiatieven (zoals deze groene partij en het groen platform) zou – naast andere organisaties – zeker ook de PPR een actieve bijdrage moeten leveren. De discussie over de noodzaak van groene politiek moet binnen de PPR krachtig worden aangezwengeld.

3b. Een minderheid van de groep is van mening, dat met het oog op de Europese Verkiezingen de PPR actief moet streven naar de vorming van een Groen platform op een zo breed mogelijke basis. De kern van het platform zou gevormd moeten worden door PSP, EVP, CPN, PPR en D'66, die in een zo vroeg mogelijk stadium bij de vorming van het platform betrokken dienen te worden. De Europese Verkiezingen moeten als een *test-case* worden gezien voor verdergaande samenwerking in groen perspectief van de aan het platform deelnemende partijen.

Het is dan ook niet wenselijk op het voorjaarskongres verdergaande besluiten over de landelijk te volgen koers te nemen dan bovengenoemde. 4. Hierbij willen we opmerken, dat het ons is opgevallen, dat in de vele reacties van de actiecentra op de vraag PPR, hoe verder? partijpolitieke overwegingen prevaleren boven idealen. In dat licht bezien willen we nog eens benadrukken, dat wij zeer veel nadruk leggen op partijpolitiek als middel. Als het doel via een andere partij of andere weg beter/eerder kan worden gerealiseerd, dan zal dat de maatstaf zijn voor verder handelen. Dat is naar onze mening radikaal zijn, konsekwent.

Roel van Duijn, Jan Hopmans, Jan Juffermans, Wim de Leijster, Henk Moll, Jan Schreur.

DE GROEN/RODE OPTIE

De PPR moet zich in verband met de Europese Verkiezingen van 1984 actief (= in een voortrekkersrol) inzetten voor de totstandkoming van een groen platform met een zo breed mogelijke basis.

Er moet naar gestreefd worden dat op z'n minst PSP, CPN, PPR, EVP en D'66 elkaar op dat platform kunnen vinden.

Het bindende element van het groene platform is een ecologisch programma op hoofdpunten.

In afwachting van de voorbereiding en het verloop van de Europese Verkiezingen neemt de PPR over de landelijk te volgen koers geen nader besluit, althans geen besluit dat strijdig is met het bovenstaande.

De tijd is nog niet rijp om landelijk die koers na te streven die voor de Europese Verkiezingen is beschreven. Wanneer het lukt een breed groen platform voor de verkiezingen van de grond te krijgen en de verkiezingsresultaten positief zijn, dan is de kans groot dat daarmee een flinke impuls wordt gegeven aan een soortgelijk samenwerkingsverband op landelijk niveau.

• De PPR kent geen dogma's, vindt partijpolitiek middel en geen doel. De PPR heeft vanaf haar ontstaan oog gehad voor vernieuwing en heeft op vele inhoudelijke punten een voortrekkersrol vervuld.

• Bij de PPR is vanaf het begin het milieu in zijn ecologische context een belangrijk programmapunt geweest (ook hier voortrekkersrol).

• De PPR staat in het vaak gehanteerde links-rechtsspektrum – of men het wil of niet – ongeveer in het midden (CPN-PSP-PPR-EVP-D'66).

• De PPR is niet gefundeerd op socialisme, liberalisme of konfessionalisme, maar heeft wel radicale elementen van

elk van deze drie stromingen.

• De PPR kiest al lang voor brede progressieve samenwerking. Het ligt dan ook voor de hand dat de PPR in deze het voortouw neemt.

Platform

• Bij een platformgedachte kun je streven naar een bepaalde basis (CPN, PSP, EVP, PPR, D'66), waarbij anderen zich kunnen aansluiten. Ideaal is om het platform zo groot mogelijk te krijgen.

De bindende faktor van het platform is een program op hoofdpunten en een strategisch concept in hoofdlijnen.

• Het is niet ondenkbaar dat een belangrijk deel van de buitenparlementaire beweging (te denken valt aan de milieu- en energiebeweging) het platform op de een of andere wijze zal ondersteunen.

• De deelnemende partijen (en/of groeperingen) kunnen hun eigen identiteit behouden. De mogelijkheid om op landelijk, provinciaal of gemeentelijk nivo een ander samenwerkingsverband te behouden of aan te gaan dan wel een zelfstandige weg te bewandelen blijft aanwezig. Je legt je niet strikt vast voor de toekomst. Niet onbelangrijk voor wie opzet en verloop van een samenwerkingsverband als een groeiproces ziet.

• Je geeft op deze wijze ook aan de PvdA de mogelijkheid tot het platform toe te treden dan wel positie te kiezen ten opzichte van het platform.

• De procedure tot vaststelling van de kandidatenlijst verdient nadere overweging maar is ondergeschikt aan het doel van de onderhavige optie.

Groen moet zeer ruim worden opgevat: ecologisch. Karakteristiek voor ecologisch is dat het de samenhang tussen een groot aantal maatschappelijke problemen erkent en dat deze problemen slechts in samenhang kunnen worden opgelost. Groen, omdat zo langzamerhand duidelijk wordt dat we

in een diepe economische crisis verzeild zijn geraakt, waarvan de huidige sociaal-ecologische crisis een onderdeel is. De kwaliteit van het leven is in het gedrang.

De centrale vraag is vandaag: overleven we of niet?

Milieupolitiek is niet één van de vele deelaspekten van de politiek, zoals de gangbare opinie luidt. Ecologische politiek is allesoverheersend, overkoepelend. Daarbij doet de noodzaak van groene politiek in mondiaal- en toekomstperspectief zich meer dan ooit gevoelen.

De belangrijkste voorwaarde van het bestaan ligt in het milieu. Overleven is hoofdzakelijk bij de bevolking van de derde wereld (gebrek aan voedsel, bevolkingsexplosie). Overleven is hoofdzakelijk in de eerste en tweede wereld (risiko van vernietiging en verpaupering der aarde door kernwapens enerzijds en milieuverslechtering, uitputting van grondstoffen en energievoorraden anderzijds).

„Het maakt geen verschil voor ecologische systemen of olieresten, de pesticiden, het radioactieve afval, de industriële gifstoffen die ze moeten zuiveren socialistisch of kapitalistisch van oorsprong zijn; de ecologische schade wordt niet in het minst verzacht als die wordt toegebracht door een 'goede samenleving' die haar rijkdom eerlijk verdeelt en haar burgers de beste verzorgingsprogramma's verschaft. Het probleem waar de biosfeer voor staat is de convergentie van alle stedelijk-industriële economieën naarmate die verdikken en stollen tot één enkele zich over de planeet uitstrekkend systeem dat overal is gericht op maximale produktiviteit en het ongebreideld laten gelden van de menselijke overheersing". (Theodore Roszak, Persoon en Planeet.)

• Groene politiek is geen stap terug of versmalling van je politieke programma, maar een stap vooruit. Een groene 'partij' is niet in die zin ge-

lijk te stellen met vrouwen-, vredes-, bejaardenpartij enz., dat groen een 'hot item' is of een bepaald belang behartigt, met andere woorden sterk de nadruk legt op één bepaald facet van de politiek.

- Zeer velen (doorsnee kiezers en politici) vinden rationeel of intuïtief dat de huidige politieke praktijk verward is en geen antwoord geeft op de huidige problemen (zie ook de ondertoon van vele reacties uit de PPR-actiecentra). Terwijl de huidige tijd vernieuwing eist, treedt links dogmatisch en defensief op. Groene politiek is iets nieuws en kan zonder goedkoop succes (vergelijk CE-scenario) nieuw elan bieden. Vele kiezers zal dit aanspreken, vele niet-stemmers zullen zich weer aangesproken voelen. Vergelijk ook de intuïtie van Bas de Gaay Fortman op dit punt en – ondanks de vage plannen – de vele positieve reacties hierop.

Grood

Waarom zo breed mogelijk, inclusief rood (GROOD dus)?

Het betekent een heilloze versnippering in de linkse politiek, wanneer naast de PvdA en een groene lijst bovendien nog klein links – al dan niet in een samenwerkingsverband – zou opereren. Is het rechtse overwicht soms nog niet groot genoeg? Het principe 'verdeel en heers' zou zich meer dan ooit laten gelden. We kunnen ons dit niet permitteren.

- Gekonstateerd is al dat de sociaal-ekonomische crisis deel uitmaakt van de ekologische crisis.
- De beste garantie dat groene politiek linkse politieke betekent is de PSP en de CPN te bewegen mee te doen. Verreweg de meeste groenen pleiten nu al voor een rechtvaardige verdeling van inkomen, kennis en macht (mondiaal en landelijk).

Het tegenargument dat bij groene politiek het risico van a-politisering bestaat is bij deze brede optie tot een minimum teruggebracht. Bovendien

worden 'groenen' à la Vierling eerder buiten de partij gehouden (zie die Grünen in Duitsland):

- Partijen als PSP en de (vernieuwde) CPN staan inhoudelijk zo dicht bij de PPR, dat het waanzinnig zou zijn als zich nu een scheiding der geesten zou voltrekken. Het naar-elkaar-toegroeien vindt nog steeds plaats.

De EVP staat programmatisch eveneens zeer dicht bij de PPR. D'66 is (opnieuw) zoekende na recente debacles bij verkiezingen en de peilingen van Maurice de Hondt. De tendens tot een meer linkse koers is aanwezig, terwijl het milieu een hernieuwde belangstelling krijgt of lijkt te krijgen.

- De gedachte wint veld dat 'als links wil overleven en zijn taak in deze maatschappelijk wil waarmaken, de linkse partijen hun eigen dogma's moeten verwerpen, radikaal moeten zijn, 'rol-doorbrekend, vernieuwend en optimistisch, perspectief biedend' (notitie Jan Dirx cs.).

- Bij een GROOD-lijst kunnen ook stemmers uit PvdA, CDA en VVD getrokken worden.

Mensen die vanwege de machtsvraag PvdA kozen zullen nu waarschijnlijk GROOD kiezen. De uitspraak „veel mensen zijn het inhoudelijk met ons

eens, maar hebben niet op ons gestemd" zal niet meer vallen.

Meer radicale CDA'ers kiezen niet gauw voor klein links, maar zullen door de breedte van het platform (inclusief EVP) wel geneigd zijn GROOD te kiezen. Daarmee vergroot je het linkse kamp. Zelfs uit de VVD zullen stemmen getrokken worden

(zonder dat we er op hoeven neer te zien). Want – zoals Jan Dirx cs. terecht stellen – vele jonge VVD-stemmers kiezen voor het elan en de presentatie van Nijpels, zijn gevoelig voor een frisse aanpak. Op veel punten kiezen ook deze mensen links (kernwapens, kern-energie, sociale voorzieningen, kleinschalig denken etc.).

- De media zullen zeker interesse voor dit samenwerkingsverband hebben zowel door de breedte als door het nieuwe van het platform. Kleine partijen tellen immers niet mee, zo bleek bij de afgelopen verkiezingen.

- Juist omdat GROOD uit bestaande politieke partijen voortkomt, is de kans op vervlakking en eenmalig succes (D'66, DS'70) geringer.

Saldo

Het perspectief van een PSP-CPN-PPR samenwerkingsverband is niet

gunstig. Het biedt inhoudelijk weinig nieuws. De kans op kleurloze compromissen met enige dogmatische socialistische punten is groot. Oude wijn in nieuwe zakken, zo zal de kiezer denken. Nieuw elan ontbreekt.

Enerzijds zal een aantal kiezers aangehouden worden, anderzijds zal een aantal kiezers afhaken (met name van PPR en CPN). Het saldo zal niet veel meer zijn dan de optelsom van de zetels van elk der drie partijen afzonderlijk.

Plaatselijk ontstaan wrijvingen, waar de PPR samenwerkt met PvdA, D'66, EVP of andere partijen.

Bij deze optiekeuze zal de spanning in de PPR zo groot worden, dat onvermijdelijk een (niet onaanzienlijk) deel afhaakt. Scheuring is niet denkbeeldig. Brengen we daarmee onze doelstellingen dichterbij?

De reacties van de actiecentra bieden bovendien weinig ondersteuning van deze optie.

Veel niet-stemmers worden door deze optie niet geactiveerd (niets nieuws). Aansluiting bij de Europese groenen zal minder makkelijk gaan dan bij GROOD.

Zeer velen in de partij zijn van mening dat de PPR landelijk te klein is geworden om nog een rol van betekenis te spelen. Ook op plaatselijk en provinciaal nivo geldt dit, hoewel in mindere mate.

In nog veel sterkere mate geldt dit voor de Europese Verkiezingen (zie elders). Er moet iets gebeuren is het parool. Gewoon doorgaan is geen passend antwoord op een groeiend rechts beleid. Zeker niet nu verschillende linkse partijen zo dicht bij ons (komen te) staan.

- Elke partij is dit jaar gedwongen te kiezen met betrekking tot de Europese Verkiezingen van 1984. Elke partij zal een besluit moeten nemen over al dan niet deelname aan de EV, en zo ja met

wie. Bij niet-meedoen laat je een kans voorbij om iets van je doelstellingen te realiseren en speel je rechts in de kaart.

- De drang tot samenwerking met andere partijen – bij deelname – is groot. Men moet immers 4% van de stemmen behalen voor 1 zetel. Hoe groter het samenwerkingsverband, hoe groter de kans op meer zetels.

- Aansluiting bij de Groene/radikale fractie in het Europees Parlement ligt voor de hand. Deze lijst heeft sterke overeenkomsten met die Grünen in West-Duitsland (zie artikel Elsbeth Etty in Radikalenkrant) Agalev en Ecolo in België en andere Europese groenen en radicalen.

- Deze brede lijst (GROOD) vergroot de kans op een Europese groene fractie van 11 leden of meer. Elf fractieleden is het criterium voor het verkrijgen van faciliteiten (sekretariaat, geld, ruimte enz.). Alleen dan kun je zinvol functioneren.

- Dit samenwerkingsverband met betrekking tot de EV kan een *test-case* vormen voor eventuele verdere samenwerking op landelijk niveau. Deze samenwerking zal de betreffende partijen een schat van nieuwe inzichten en een oordeel van de kiezers opleveren. De kiem voor een groeiproces in de richting van landelijke samenwerking kan daarmee worden gelegd. De evaluatie van de verkiezingen in de verschillende partijen zal een en ander duidelijk maken.

- Juist ten aanzien van Europa zal het voor CPN, PSP, PPR, EVP en D'66 makkelijker zijn om tot een groen Europees programma op hoofdpunten te komen.

- Deze *test-case* (platform voor EV) voorkomt overhaaste besluitvorming over de verschillende opties. Na deze *test-case* liggen alle denkbare opties nog open. Denk hierbij aan het feit dat de verschillende partijen in beweging en discussie zijn. Het zou onverstandig zijn te forceren.

Stimuleren

- Het partijbestuur zou er goed aan doen zo spoedig mogelijk actiecentra te stimuleren gesprekken met de mogelijke partners te arrangeren die in de lijn van deze optie liggen. Aan de basis moet brede 'groen-rode' politiek groeien.

- Op zeer korte termijn moet een strategie bedacht worden om PSP, CPN, EVP en D'66 van de noodzaak van een groen platform te overtuigen.

- Het feit dat verschillende personen en groepen meer of minder bewust er op uit zijn ekologischer initiatieven in een kwaad daglicht te stellen of te negeren (met verschillende motieven) is geen argument om er niet aan te beginnen.

- De uitspraak dat een groen platform van CPN, PSP, EVP, PPR en D'66 een illusie is mag pas worden gedaan nadat met alle mogelijke moeite de mogelijkheden daartoe zijn onderzocht. Vooroordelen en misverstanden leven hardnekkig bij – vaak niet de eerste de beste – politici. De ekologischer crisis is te ernstig om emotionele en ideologische barrières te laten voortbestaan. Kortom, „laten we deze historische situatie uitbuiten en nieuwe verhoudingen scheppen in politiek Nederland” (notitie Jan Dirx cs.).

Jan Schreur

WERKGROEP EUROPA: VERKIEZINGEN '84

De Werkgroep Europa werkt aan twee ontwerpen ter voorbereiding van de discussie in de partij over de verkiezingen voor het Europees Parlement in 1984: wijze van deelname aan de verkiezingen; programmatische voorzet.

Deze notitie gaat over de wijze van deelname. De werkgroep geeft zo goed mogelijk de argumenten voor en tegen opties weer.

Het programmatische werk zal vooral bestaan uit het aangeven van actualiseringsvoorstellen ten opzichte van het vorige Europese Programma van 1979. De werkgroep beveelt aan dat dit programma in hoofdlijnen gehandhaafd blijft. In ieder geval is het een goed uitgangspunt voor eventuele onderhandelingen met anderen. Tevens zal de werkgroep pogen een Manifest op te stellen over de aandachtspunten die de werkgroep het belangrijkste vindt.

Argumenten bij de wijze van deelname/opties:

Er is in beginsel een aantal mogelijke opties voor de wijze waarop de PPR aan de komende Europese Verkiezingen (1984) kan deelnemen. Sommige daarvan zijn meer waarschijnlijk dan andere. De volgende opsomming geeft een redelijk volledig beeld:

- A. Brede Groene Lijst (niet partijgebonden).
- B. Samenwerking PSP - CPN - PPR - EVP.
- C. De PSP - CPN - PPR - EVP - (D'66) als kern van een Groene Lijst.
- D. Samenwerking met de PvdA, plus eventueel D'66, met een verkiesbare plaats voor de PPR.
- E. PPR zelfstandig.
- F. PPR doet niet mee.

Argumenten:

Bij de behandeling van de opties gaat de werkgroep er van uit dat voor de realisering van elke optie aan de voorwaarden voldaan wordt. Bij elke optie zijn argumenten voor en tegen. Soms zijn er spiegelbeelden. Argumenten voor een optie verkeren in een argument tegen een andere optie.

De werkgroep meent dat de belangrijkste argumenten betrekking hebben op:

1. Macht en mogelijkheden in het Europees Parlement.
2. Inhoud van het programma.
3. Verkiezingsprogramma.
4. Werkkracht van een samenwerkingsverband of PPR in de campagne.
5. Werkkracht van de PPR algemeen.
6. Strategie voor progressieve politiek.
7. Toekomst van de PPR.
8. Interne verhoudingen binnen de PPR.

9. De politieke cultuur.

Bij de bespreking is er niet aan te ontkomen dat ook argumenten op tafel komen die parallel lopen met de discussie over de toekomst van de PPR. De Werkgroep Europa wil met die argumenten zo spaarzaam mogelijk zijn. Die argumenten komen beter tot hun recht in de daarop toegesneden discussie. De volgende tabel geeft overzicht van de argumenten.

De discussie binnen de Werkgroep Europa heeft geleid tot de volgende stellingname:

1. Niet deelnemen van de PPR aan de Europese verkiezingen heeft bij geen enkel lid van de werkgroep de voorkeur.

De vraag wel of niet deelnemen kan door een aantal werkgroepleden pas definitief beantwoord worden nadat bekend geworden is voor welke wijze van deelname gekozen is. De vraag wel of niet deelnemen kan derhalve niet los gezien worden van de besluitvorming inzake de samenwerkingsverbanden.

2. Gezien de vervlechting van de keuze wel of niet meedoen en de wijze waarop, adviseert de werkgroep het partijbestuur de besluitvorming over de vraag wel of niet meedoen niet los te koppelen van de besluitvorming over de wijze waarop.

3. Alleen meedoen had bij geen van de werkgroepleden de voorkeur; voor sommigen zou een zelfstandig meedoen in voorkomende gevallen als noodoplossing kunnen fungeren.

PARTIJBESTUUR

Argumenten	Toelichting	A. Brede Groene Lijst (niet partijgebonden)	B. EVP-PPR-PSP-CPN
Macht en mogelijkheden in 't Europarlement	<ul style="list-style-type: none"> • Zal vooral gaan om zetels in het Parlement en wat daarmee gedaan kan worden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het optreden meer gericht op etaleren voor visies dan op het volledig deelnemen aan al het parlementaire werk (geldt voor alle opties, behalve voor E). • Samenwerking met andere groene partijen ligt voor de hand. • Zetel(s) mogelijk (geldt voor A, B en C). 	<ul style="list-style-type: none"> • Zetel(s) mogelijk. • Samenwerking met andere coalitie Groenen (Duitsland en Belg.) moeilijker dan bij A, als gevolg van deelname van PSP en CPN.
Inhoud van het programma	<ul style="list-style-type: none"> • Zal gelet worden op de elementen uit het PPR-programma die wij belangrijk vinden: 'n economie gericht op overleven, 'n Eur. v. vrede, 'n Eur. van regio's. 	<ul style="list-style-type: none"> • Integratie van ekologische en radikale elementen uit liberale, socialistische en christelijke richting. • Het verzakken van de ecologie-economie relatie, risico van minder aandacht voor sociaal-economisch component. • Ekologisch bewustzijn bij D'66 t/m CPN aanwezig. • Zetel(s) mogelijk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Belasting van Groen-denken met enige dogmatische punten uit pacifisme en socialisme. • Integratie op gebied van economie, ecologie, vrede en veiligheid is voldoende aanwezig. • Vervaging van regio- en bestuurs-ideeën van het PPR-programma.
Verkiezingskampanje	<ul style="list-style-type: none"> • Het kampanje voeren komt aan de orde. Het hoe en wel, de inspanning en wie ze leveren zal. 	<ul style="list-style-type: none"> • Op dit moment is de organisatie van de kampanje onduidelijk. • De verkiezingskampanje losgekoppeld van de partijtoppen. • Meer kans op een onkonventionele kampanje. • 'n Nieuw element in de verkiezingsstrijd. • Partijen betrokken bij leveren van menskrachten werven en fondsen? 	<ul style="list-style-type: none"> • Menskracht en middelen zijn beschikbaar. • Overbrengen van cultuurverschillen kan moeilijk zijn.
Werkkracht van een samenwerkingsverband of PPR in de kampanje	<ul style="list-style-type: none"> • De zo belangrijke werkkracht in de kampanje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vragen: 1. Is de Groene Lijst een reclamestunt of een nieuwe opening? • 2. Zullen de sociale bewegingen zich op een Groene Lijst willen konsentren of de lijn met de grote partijen openhouden? • Van D'66 t/m CPN is het ekologische bewustzijn concurrerend aanwezig. • Enige extra werkkracht bij CDA- en VVD-stemmers. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enige extra CDA-stemmers, winst van ontevreden PvdA-stemmers, risico van enig verlies van eigen aanhang. • Overigens weinig meer dan een optelsom, immers de formule als zodanig heeft niet iets extra's opgeleverd.
Werkkracht van de PPR algemeen	<ul style="list-style-type: none"> • De werkkracht van de PPR en haar politieke programma. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het opgaan van de PPR in de Groene Beweging. • Meer aandacht voor PPR-ideeën, minder voor de PPR als partij. • Geen direkte publiciteit voor de PPR. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen extra voor de PPR zelf. • Geen extra publiciteit voor de PPR.
Strategie voor progressieve politiek	<ul style="list-style-type: none"> • Aspecten in verband met het doordringen van een progressieve politiek. 	<ul style="list-style-type: none"> • Risiko van het overnemen van 'makkelijke groene punten en terminologie' zonder de daarbij behorende totaal visie door concurrerende partijen. • Hergroepering die niet door bouwt op de huidige Linkse-Rechts indeling wordt mogelijk. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het sluit aan bij plaatselijke 'klein-links'-samenwerking. • Konflikt bij plaatselijke samenwerking met de PvdA. • Vertraging van een politieke hergroepering haaks op de huidige links-rechts-as. • Alternatief voor links-ontevreden PvdA-ers.
Toekomst van de PPR	<ul style="list-style-type: none"> • Relaties naar de Toekomst van de PPR. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen blokkade voor toekomstige opties, wel spanning naar de PvdA en/of CPN-PSP, afhankelijk van de steun die zo'n lijst krijgt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Andere toekomst-optie dan samenwerking links van de PvdA wordt ongelooftwaardig.
Interne verhoudingen binnen de partij	<ul style="list-style-type: none"> • De effecten op de verhoudingen binnen de partij. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ofwel nieuw enthousiasme, ofwel grote spanning afhankelijk van de vraag of A tegenover B en C komt te staan in de discussie over de opties voor de Europese Verkiezingen 1984. 	<ul style="list-style-type: none"> • Spanning, demotivatie en onzekerheid bij een deel van de partij. • Enthousiasme en deelname bij een deel van de partij.
De politieke cultuur	<p>Onder pol. kult. verstaan we het eigene v. d. PPR dat zich uit in: denken op langere termijn vanuit samenhang tussen economie - ecologie - vrede en veiligheid en bestuur, en in handelen waarbij bereidheid bestaat tot bestuurlijke medeverantwoordelijkheid en tot het aanvaarden v. geleidelijke veranderingen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Samenhang komt in het gedrang. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nu met de PSP komt de bestuurlijke medeverantwoordelijkheid in gedrang.

<p>C. EVP-PPR-PSP-CPN- (D'66) (als kern van een 'Groene lijst')</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zetel(s)-mogelijk. • Samenwerking met andere 'Groenen' in Europa. 	<p>D. PvdA-PPR-(D'66)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verkiesbare PPR-zetel is voorwaarde. • Inpassing in de Socialistische Fractie, zoals in '76-'77. • Bewegingsvrijheid vergelijkbaar met huidige Nederlandse PvdA-leden in de Socialistische Fractie. 	<p>E. PPR - zelfstandig</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geen zetel; indien zetel, dan incidenteel samenwerken met socialistische fractie. • Aansluiting bij Groen Europa en aktiegericht optreden ligt voor de hand. • Mee-organiseren van een 'Groen-Europa'. 	<p>F. PPR - doet NIET mee</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het Europees Parlement heeft onvoldoende werkelijke macht.
<ul style="list-style-type: none"> • Zie B, echter iets minder dogmatisch. 	<ul style="list-style-type: none"> • Europese stap terug in het Groene Denken. • Infiltratie Groen-Denken in de Socialistische Fractie mits geduld. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen enkele wijziging nodig. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niet meedoen miskent het belang van de Europese instellingen. • Motief is gebrek aan democratie en werkelijke macht van Europees Parlement.
<ul style="list-style-type: none"> • Zie ook B. • Kans om de campagne los te maken van partijtoppen en omgekeerd. • Zie ook bij A punt 3. 	<ul style="list-style-type: none"> • Menskracht en middelen geen probleem voor de PPR. • Houding van een deel PPR-leden/kader onzeker in een door de PvdA gekombineerde campagne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zeer grote inspanning. • Eerst interne campagne, weinig enthousiasme in de partij. • Weinig uitleg over de samenwerking nodig. 	<ul style="list-style-type: none"> • Spaart geld en menskracht.
<ul style="list-style-type: none"> • Zie B. • Iets meer werfkracht dan bij B. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nauwelijks extra werfkracht boven de PvdA, alleen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Herkenbaarheid v. d. PPR-visie op Eur. niv. is maximaal. • Sologang wordt als moedig gezien (eigen oplossingen). • Sologang negatief gezien (eigenwijs, gezochte profilering niet samenwerkingsbereidheid). 	
<ul style="list-style-type: none"> • Zie B. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het zoeken van de herkenbaarheid van de PPR in een gezamenlijk program is nogal indirect. • Publiciteitsaandacht redelijk mits de PvdA bereid is om ook steeds PvdA-PPR te gebruiken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Publiciteitsaandacht is beperkt. • Sologang kost stemmen naar de grote partijen enerzijds en naar samenwerkend PSP-CPN anderzijds. 	<ul style="list-style-type: none"> • PPR plaatst zich buiten de politieke arena. • Het 'DS'70-effekt'.
<ul style="list-style-type: none"> • Zie B. 	<ul style="list-style-type: none"> • Verdere penetratie van Groen-Denken in de Sociaal-Demokratie is mogelijk. 	<ul style="list-style-type: none"> • De PPR spaart zijn krachten voor de politieke hergroepering of kalft af. 	<ul style="list-style-type: none"> • Als optie E.
<ul style="list-style-type: none"> • Zie B, echter iets meer ruimte als de Groene Lijst formeel los staat van de partijen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Breuk met de PSP en de CPN is onvermijdelijk. • Tenzij deze partijen en de PvdA ook tot akkoord komen, hetgeen zeer onwaarschijnlijk is. 	<ul style="list-style-type: none"> • Alle opties blijven open, maar de opening naar de PSP en de CPN kan minder worden, zeker als ze samen meedoen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Als optie E.
<ul style="list-style-type: none"> • Als deze Groene Lijst een eigen kultuur krijgt is er enige kans de spanningen bij B af te zwakken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Spanning, demotivatie en onzekerheid bij een deel van de partij. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontevredenen, omdat hun voorkeur voor samenwerking niet doorging. • Maar deze optie kan ook een noodoplossing zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Een aantal PPR-mensen zal zich inzetten in 'andermans' campagne.
<ul style="list-style-type: none"> • Zie B, maar zal minder het geval zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het lange termijn denken komt in gedrang. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kultuur-beleid blijft behouden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Onduidelijk aan de hand van de motivatie.

VOORJAARSKONGRESSTUK

ARBEIDSTIJDVERKORTING

Opvattingen over arbeid zijn in hoge mate bepaald door sociaal-ekonomische structuren en omstandigheden, en door kulturele factoren.

Wie niet werkte had niet te eten en in het zweet des aanschijns verdiende ieder het brood.

Er mag dan op veel terreinen van alles veranderd zijn, de opvattingen over arbeid zijn bij velen gelijk gebleven. Arbeid wordt vooral gezien als het hebben van een betaalde baan. Hoe hoger de beloning, des te meer status en erkenning valt de werkers ten deel. Ook in het onbetaalde werk zijn de verschillen groot. Huishoudelijk en verzorgend werk (met vaak een lage status) wordt vooral door vrouwen gedaan; mensen met de best betaalde banen hebben vaak ook in het vrijwilligerswerk de posities met de meeste status en macht. Dit moet veranderen.

De PPR wil er alles aan doen om de gelijkwaardigheid van andere vormen van aktiviteit - huishoudelijk werk, vrijwilligerswerk, maar ook bijvoorbeeld studie en knutselen - zo breed mogelijk geaksepteerd te krijgen. Ook niet-werken hoeft niet te worden afgewezen.

De hoeveelheid betaalde banen neemt af. Het aantal mensen dat zo'n baan wil hebben stijgt nog steeds. Om deze kloof te overbruggen moet de overheid, in de visie van de PPR, een selectief ekonomisch stimuleringsbeleid voeren, gericht op de vervulling van nog onvervulde behoeften.

Tegelijkertijd moet, om redenen van vrouwenemancipatie en werkgelegenheidsbeleid, de totale hoeveelheid betaald werk verdeeld worden tussen allen die betaald werk willen. Een dergelijke herverdeling van het betaalde werk moet, in de visie van de PPR, gepaard gaan met een herverdeling van het onbetaalde werk en een herverdeling van al het werk tussen mannen en vrouwen.

Er moet een maximum worden gesteld aan het aantal betaalde arbeidsuren per persoon, werklozen kunnen weer een betaalde baan krijgen, werkenden krijgen meer tijd om zich ook in de onbetaalde sektor in te zetten en vrouwen moeten voorrang krijgen op de banenmarkt. Daar komt het, kort gezegd, op neer. Pas nadat het werk op deze wijze eerlijk herverdeeld is, kan er van de principiële gelijk-

waardigheid van de verschillende vormen van arbeid iets terecht komen.

Dalen

Het aantal arbeidsuren per werkende kan op vele manieren worden teruggebracht. Vroegde pensionering, verlenging van de leerplicht, edukatief verlof, extra vakantiedagen en invoering van roostervrije dagen behoren tot de mogelijkheden. Nog los van de vraag of deze vormen van arbeidstijdverkorting op zichzelf wenselijk zijn, stellen we vast dat ze aan de door ons gewenste herverdeling weinig zullen bijdragen als niet in ieder geval ook een algemene verkorting van de arbeidstijd wordt doorgevoerd. Nu de meeste inkomens dalen, loopt de bereidheid om vrijwillig korter te gaan werken terug. Er zullen dus afspraken moeten komen - per bedrijf, bedrijfstak of voor alle werkers - met een algemene geldigheid.

Wij vinden dat de 5-urige werkdag in 1990 bereikt moet zijn. Alleen dan wordt de werkloosheid serieus aangepakt. Alleen dan vindt er daadwerkelijk herverdeling plaats, zoals de PPR die wenst (van betaald en onbetaald werk, tussen mannen en vrouwen).

We stellen voor de algemene arbeidstijdverkorting gedurende zeven jaar, met jaarlijkse stappen van 2 tot 2 1/2 uur, door te voeren. Indien dit enigszins mogelijk is, moet arbeidstijdverkorting sneller, en vooral met grotere stappen worden doorgevoerd. Daarnaast moeten de mogelijkheden om vrijwillig korter te werken worden vergroot.

Om het herverdelend effect van een dergelijke arbeidstijdverkorting maximaal te laten zijn, moet aan een aantal voorwaarden zijn voldaan.

Voorwaarden die de maatschappelijke haalbaarheid moeten vergroten: arbeidstijdverkorting mag niet leiden tot verhoging van de loonkosten, de koopkracht van de lagere inkomens mag niet worden aangetast, de benutting van machines mag er niet door verslechteren, de continuïteit van de produktie mag niet worden aangetast en de totale koopkracht mag er niet door achteruit gaan. Voorwaarden die moeten garanderen dat er werkelijk wordt herverdeeld:

arbeidstijdverkorting moet zodanig zijn dat er nieuwe, toedeelbare arbeidstaken ontstaan, er moet controle zijn op de inschakeling van nieuwe werkers (met speciale aandacht voor de meest kwetsbaren op de arbeidsmarkt), het structurele overwerk moet verdwijnen. De overheid en de sociale partners hebben in dit voorwaardenscheppend beleid allebei hun specifieke verantwoordelijkheden.

Daarnaast moet er, met name door de overheid, snel een begin worden gemaakt met de ontwikkeling van aanvullend beleid. Dit is om meerdere redenen noodzakelijk.

1. Omdat anders de hervreiding niet slaagt. Te denken valt aan: vorming en scholing om toetreding tot en bewegingsvrijheid op de arbeidsmarkt te bevorderen; uitbreiding van kinderopvang en hulp bij ziekte; scheppen van mogelijkheden voor betaald verzorgingsverlof; maar ook stimulering van totstandkoming van extra basisvoorzieningen als wasserettes en goedkope, gezonde eetmogelijkheden.

2. Omdat arbeidstijdverkorting allerlei, al of niet gewenste, neveneffecten heeft. Te denken valt aan: verandering van de basis voor de premieheffing voor de sociale zekerheid; extra beleid om de resulterende toename van het woon-werk-verkeer op te vangen; extra aandacht voor het zwarte circuit.

Behalve voor het aanvullend beleid en voor het vervullen van de voorwaarden, heeft de overheid voor de totstandkoming van arbeidstijdverkorting ook een direkte verantwoordelijkheid. De regeling hiervan kan niet aan de sociale partners in de bedrijfstakken worden overgelaten. Anderzijds mag algemene wetgeving vanzelfsprekend niet voorbij gaan aan de specifieke omstandigheden in een bedrijfstak. Dit betekent: De overheid bepaalt dat in 1990 de maximale lengte van een normale werkdag 5 uur zal bedragen. Al naar gelang de arbeidsmarktoverwegingen, de financiële ruimte en de technische karakteristieken van het produktieproces, bepalen de onderhandelaars in de bedrijven zelf de fasering om tot die 5-urige werkdag in 1990 te komen. In voorkomende gevallen waar arbeidstijdverkorting per dag onmogelijk is, kan ook een 3-daagse werkweek (in

2 ploegen van elk 25 uur) akseptabel zijn.

Lasten

Belangrijkste hinderpaal op weg naar arbeidstijdverkorting is wel de financiële barrière. Evenredige inlevering van bruto-loon en handhaving van de individuele koopkracht in de lagere inkomensgroepen moeten tegelijkertijd worden geëffektueerd.

Daartoe wil de PPR in ieder geval de lasten die op de arbeid drukken, verlichten. Het verschil tussen bruto en netto moet kleiner worden. We stellen voor dat er over de eerste 10 gewerkte uren geen sociale premie meer hoeft te worden betaald. Boven de 25 uur wordt het loon extra belast, zodat in de huidige situatie de premie-opbrengst gelijk blijft. Werkgevers en werknemers, die beiden een deel van de premielast betalen, krijgen nu steeds meer premievoordeel, naarmate ze korter gaan werken.

De inkomensderving van de overheid en de sociale fondsen die hiervan het gevolg is moet worden gekompenseerd door extra lasten te leggen op kapitaal en het gebruik daarvan.

Zo wordt het korter werken en dus de herverdeling bevorderd en tegelijkertijd een stimulans gegeven aan produktie in een meer arbeidsintensieve richting. Voor het overige wordt de koopkrachtdaling goed gemaakt door de invoering van een partieel basisinkomen voor iedereen van 17 jaar en ouder. We stellen dit partieel basisinkomen op f 5000,- per jaar. Het wordt normaal belast, maar tegelijkertijd wordt het onderscheid in belastingtarief tussen kostwinners, gehuwde vrouwen en alleenstaande afgeschaft. Iedereen krijgt dezelfde belastingvrije voet, bijvoorbeeld die van de alleenstaande die jonger is dan 35 jaar (f 7010,- in 1982).

Het basisinkomen wordt gefinancierd uit extra belasting- en premieopbrengsten die van de toekenning ervan het gevolg zijn, uit het gedeeltelijk overbodig worden van uitkeringen, uit een gedeeltelijke afschaffing aan premies voor bedrijven, uit het veronderstelde teruglopen van het ziekteverzuim bij een kortere werkdag en uit een aantal specifieke beleidsmaatregelen (fraudebestrijding, extra aandeel in aardgaswinsten, etc.).

STATUTEN- EN REGLEMENTSWIJZIGINGEN

VOORSTELLEN TOT WIJZIGING VAN HET HUISHOUDELIJK REGLEMENT

Waarom?

De onderstaande voorstellen sluiten aan op een aantal wijzigingen die het kongres van november 1982 in het huishoudelijk reglement heeft aangebracht. Het gaat om verbetering van bestaande procedures, regeling van zaken waarin nu niet is voorzien en om een betere onderlinge afstemming van reglementsartikelen. De thans geldende tekst van de te wijzigen artikelen is kursief afgedrukt.

■ HR artikel 5.3.c.:

Blanko stembriefjes tellen mee voor het aantal geldig uitgebrachte stemmen.
"Stembriefjes" veranderen in "stemmen", waardoor de tekst gaat luiden: „**Blanko stemmen tellen mee voor het aantal geldig uitgebrachte stemmen.**”

Motivering: voorziet in de mogelijkheid bij blokstemmingen gedeeltelijk blanco te stemmen.

■ HR artikel 26.3, en 26.4.a.:

3. Per provincie kunnen aangewezen worden zoveel kerngroepleden en zoveel plaatsvervangende kerngroepleden als de kiesdeler vol begrepen is op het aantal in de provincie woonachtige leden, met een minimum van 3 kerngroepleden per provincie. Het provinciaal bestuur kan in overleg met de betrokken regio maatregelen nemen ter voorziening in vakatures van de landelijke kerngroep, die ontstaan

tussen twee bijeenkomsten van de provinciale ledenvergadering; deze maatregelen gelden tot de eerstvolgende bijeenkomst van de provinciale ledenvergadering.

4.a. Per gemeentelijk aktiecentrum kunnen door de ledenvergadering zoveel kerngroepleden en plaatsvervangende kerngroepleden worden gekozen als de kiesdeler vol begrepen is op het aantal in het aktiecentrum woonachtige leden. Ook per vrijwillig aangegane combinatie van gemeentelijke aktiecentra kunnen zoveel kerngroepleden en plaatsvervangende kerngroepleden worden gekozen als de kiesdeler vol is begrepen op het aantal in de combinatie van aktiecentra wonende leden. In dit geval vindt de verkiezing plaats, hetzij in een gezamenlijke ledenvergadering van de in de combinatie verenigde aktiecentra, hetzij in de afzonderlijke ledenvergaderingen van die aktiecentra. In dit laatste geval dient elk der ledenvergaderingen in te stemmen met de aanwijzing van het lid en van de plaatsvervanger.

Artikel 26.3.: In de eerste regel 'aangewezen' veranderen in 'gekozen'.

Toelichting: verbetering.

* Artikel 26.3.: Tweede zin schrappen.

Toelichting: wordt geregeld in een toevoeging aan artikel 26.5.

Artikel 26.4.a.:

*Invoegen in de eerste regel na „kunnen”:
„, uit kandidaten gesteld door de leden van het aktiecentrum,”*

*Invoegen in de tweede zin na „kunnen”:
„, uit kandidaten gesteld door de leden van deze aktiecentra,”*

Toelichting: tot nu toe was de kandidaatstelling nog niet geregeld.

■ HR artikel 26.5.:

Kerngroepleden en plaatsvervangende

leden worden voor één jaar gekozen en kunnen slechts vier jaren achtereenvolgend zitten hebben.

Toevoegen als tweede zin: „Bij tussentijds aftreden van kerngroepleden en plaatsvervangende kerngroepleden wordt in de opvolging voorzien door die ledenvergadering die de betrokkenen heeft gekozen.”

Motivering: hiermee wordt voorzien in de tussentijdse opvolging van alle kerngroepleden en plaatsvervaarders.

■ HR artikel 30.:

1. Het kongrespresidium bestaat uit tenminste 5 en ten hoogste 7 leden en wordt door het kongres op voordracht van de kerngroep gekozen voor één jaar.

2. Het partijbestuur benoemt uit zijn midden een persoon, die als adviserend lid aan het kongrespresidium wordt toegevoegd.

3. Tussentijdse vakatures in het presidium worden door de kerngroep opgevuld.

Hiervoor wordt de volgende nieuwe tekst voorgesteld:

„1. Het kongrespresidium bestaat uit tenminste 5 en ten hoogste 7 leden. Het partijbestuur stelt de kandidaten. De kerngroep doet daaruit een voordracht aan het kongres. Het kongres kiest de leden van het kongrespresidium voor een periode van 1 jaar. Leden van het kongrespresidium zijn ten hoogste tweemaal achtereenvolgend herkiesbaar.

2. Kandidaten voor het kongrespresidium worden in één stemming door de kerngroep op de voordracht geplaatst en in één stemming door het kongres gekozen. Om op de voordracht geplaatst respectievelijk tot lid gekozen te worden moet men meer dan één derde van het aantal geldig uitgebrachte stemmen

hebben behaald.

Het verloop van de stemmingen is analoog aan die voor de verkiezing van partijbestuursleden, als genoemd in artikel 15.5.

3. Bij tussentijds aftreden van leden van het kongrespresidium stelt het partijbestuur nieuwe kandidaten. Daaruit worden door de kerngroep nieuwe kongrespresidiumleden gekozen volgens de in lid 2. genoemde procedure.

4. Het partijbestuur benoemt uit zijn midden een persoon, die als adviserend lid aan het kongrespresidium wordt toegevoegd.”

Motivering: hiermee worden de kandidaatstelling, de wijze van verkiezing, de herkiesbaarheid en de voorziening in tussentijdse vakatures (beter) geregeld.

■ HR artikel 32.1.:

De kerngroepkommissie wordt door de kerngroep uit de leden en/of de plaatsvervangende leden van de kerngroep gekozen en bestaat uit tenminste 5 leden. Hiervoor wordt de volgende nieuwe tekst voorgesteld:

„a. De kerngroepkommissie bestaat uit tenminste 3 en ten hoogste 5 leden. De leden van de kerngroep stellen de kandidaten uit de leden en plaatsvervangende leden van de kerngroep. De leden van de kerngroepkommissie worden door de kerngroep gekozen voor een periode van 2 jaar en zijn éénmaal achtereenvolgend herkiesbaar.

Indien leden van de kerngroepkommissie ophouden kerngroeplid te zijn kunnen zij lid van de kerngroepkommissie blijven tot de periode van 2 jaar waarvoor zij gekozen zijn, is verstreken.

b. Leden van de kerngroepkommissie worden in één stemming gekozen. Om tot lid van de kerngroepkommissie ge-

kozen te worden moet men meer dan één derde van het aantal geldig uitgebrachte stemmen hebben behaald.

Het verloop van de stemmingen is analoog aan die voor de verkiezing van partijbestuursleden, als genoemd in artikel 15.5.

c. Bij tussentijds aftreden van leden van de kerngroepkommissie voorziet de kerngroep in de opvolging volgens de onder a. en b. genoemde procedure.

Motivering: zie voorstel m.b.t. artikel 30.

■ **Verkiezingsreglement Tweede Kamer, artikel 5.3.:**

Een stembriefje is ongeldig indien het een naam of namen bevat van kandidaten die niet voor de plaats waarvoor gestemd wordt gekandideerd is of zijn.

Toevoegen: „, indien er meer namen op zijn ingevuld dan er plaatsen te vervullen zijn of indien dezelfde naam meer keren wordt ingevuld. Blanco stemmen tellen mee voor het aantal geldig uitgebrachte stemmen.”

Motivering: was tot nu toe niet geregeld en wordt hiermee in overeenstemming gebracht met de bepalingen voor verkiezing van partijbestuursleden.

■ **Verkiezingsreglement Eerste Kamer, artikel 4.5.; idem Provinciale Staten 2.5.; idem Gemeenteraden 3.3.; idem Europees Parlement 5.3.:**

Een stembriefje is ongeldig indien het een naam bevat van een kandidaat die niet voor de plaats waarvoor wordt gestemd is gekandideerd.

Toevoegen: „**Blanco stemmen tellen mee voor het aantal geldig uitgebrachte stemmen.**”

Motivering: voorziet in een uniforme regeling inzake blanco stemmen.

■ **Verkiezingsreglement Europees Parlement, artikel 2.1.:**

De aktiecentra dienen uiterlijk 8 weken voor het verkiezingskongres bij het partijbestuur schriftelijk en ondertekend namen in van hen die voor een kandida-

tuur in aanmerking komen.

„8 weken” veranderen in „3 maanden”. Toevoegen: „**Het partijbestuur plaatst hiertoe uiterlijk 4 maanden voor het verkiezingskongres één oproep in het partijorgaan.**”

Motivering: De gestelde termijnen zijn te kort gebleken. Het wijzigingsvoorstel maakt de procedure analoog aan die voor de Tweede Kamer.

■ **Verkiezingsreglement Europees Parlement, artikel 3.2.:**

4 weken voor het verkiezingskongres wordt het advies van het partijbestuur met de alfabetische lijst van de kandidaten en een door hen zelf opgestelde korte levensbeschrijving met de kongresstukken verzonden aan alle kongresdeelnemers.

Hiervoor wordt de volgende nieuwe tekst voorgesteld:

„**Het advies van het partijbestuur wordt met de alfabetische lijst van kandidaten gepubliceerd in het kongresboek, met inachtneming van een termijn als bedoeld in artikel 6 lid 1 en 2 van het huishoudelijk reglement.**”

Motivering: zie vorig voorstel.

VOORSTELLEN TOT WIJZIGING VAN DE STATUTEN

Motivering

In 1978 zijn de statuten van de PPR op een aantal onderdelen gewijzigd. Het kongres heeft toen bepaald dat deze wijzigingen voor advies aan een notaris moesten worden voorgelegd. Uit het inmiddels verkregen notarieel advies resulteren enkele nieuwe wijzigingsvoorstellen. Enkele daarvan zijn redactioneel, andere zijn noodzakelijk op grond van de wet.

Tekst van de voorstellen

■ Artikel 1.3. luidt nu: „De vereniging is

opgericht op 1 maart 1968 en aangegaan voor onbepaalde tijd”. Deze tekst klopt niet: bij de oprichting is de vereniging aangegaan voor 29 jaar en 11 maanden. Voorgestelde nieuwe tekst: „**De duur van de vereniging, welke is opgericht op 1 maart 1968, is onbepaald**”.

■ Artikel 5.2. luidt nu: „*Aan het lidmaatschap is een jaarlijkse kontributie verbonden*”.

Het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de statuten moeten aangeven welke verplichtingen de leden t.o.v. de vereniging hebben.

Voorgestelde nieuwe tekst: „**Aan het lidmaatschap is de betaling van een jaarlijkse kontributie verbonden**”.

■ Artikel 9.1. en 9.2. luiden nu:

„1. *Het hoogste gezag van de Politieke Partij Radikalen berust bij de algemene ledenvergadering, genaamd: „het kongres”, welke bestaat uit de bij huishoudelijk reglement nader te regelen afvaardiging van stemgerechtigde leden.*

2. *Het kongres is voor alle leden toegankelijk*”.

In het huishoudelijk reglement (artikel 4) wordt bepaald wie de afgevaardigden zijn en hoe zij gekozen worden. Volgens het Burgerlijk Wetboek horen de wijze van verkiezing en het aantal afgevaardigden te worden geregeld in de statuten. Ook spreekt de wet van „algemene vergadering” en niet van „algemene ledenvergadering”. Op grond hiervan wordt voor artikel 9 van de statuten de volgende nieuwe tekst voorgesteld:

„**De Algemene Vergadering.**

Artikel 9. 1. Het hoogste gezag van de Politieke Partij Radikalen berust bij de algemene vergadering, genaamd: „het kongres”. Het kongres bestaat uit die leden welke door de gemeentelijke aktiecentra uit de leden worden aangewezen. Voor elk kongres wijst ieder gemeentelijk aktiecentrum ten hoogste 10% – naar boven afgerond – van het

aantal leden, doch tenminste één lid aan als stemgerechtigde deelnemer(s) aan het kongres. De wijze van opgave en de termijn daarvoor worden nader geregeld in het huishoudelijk reglement.

2. De leden van het partijbestuur en de leden van de Eerste en Tweede Kamerfractie zijn stemgerechtigde deelnemers aan het kongres.

3. Het kongres is voor alle leden toegankelijk”.

De huidige leden 3 t/m 6 van artikel 9 worden genummerd 4 t/m 7.

De nieuwe tekst van artikel 9.1. en 9.2. van de statuten maakt een deel van artikel 4 van het huishoudelijk reglement (waar hetzelfde staat) overbodig. Daarom wordt voorgesteld HR artikel 4.2. te schrappen en artikel 4.1. (wordt artikel 4.) als volgt te herformuleren:

„**Opgave van stemgerechtigde kongresdeelnemers – zoals bedoeld in artikel 9.1. van de statuten – geschiedt uitsluitend via een door de sekretaris van het aktiecentrum ondertekend formulier. ... (zelfde tekst) ...**”

■ In artikel 14.2. van de statuten worden de taken van de kerngroep genoemd. Eén daarvan luidt (art. 14.2.a.): „– *de controle op het beleid van het partijbestuur*”. Voorgesteld wordt hieraan de volgende passage toe te voegen: „**waaronder tenminste wordt verstaan het toezicht op het partijbestuur als bedoeld in BW boek 2 art. 48.3.**”

Motivering: voorkomt misverstanden m.b.t. wettelijke bepalingen inzake het onderzoek van rekening en verantwoording.

■ In artikel 17.1. wordt voor een besluit tot statutenwijziging een „gewone meerderheid van stemmen” voorgeschreven. Artikel 19.2. schrijft voor een ontbindingsbesluit een „absolute meerderheid van stemmen” voor. Op notarieel advies wordt voorgesteld in beide artikelen de formulering „volstrekte meerderheid van stemmen” te gebruiken.